

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

SOSYAL HİZMET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE’DE YAŞAYAN SURİYELİ MÜLTECİLERİN
DURUMLARININ SOSYAL DIŞLANMA AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ; “ÜMRANIYE ÖRNEĞİ”**

Gamze DUYKUN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. İsmet Galip YOLCUOĞLU

İSTANBUL-2019

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

SOSYAL HİZMET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE’DE YAŞAYAN SURİYELİ MÜLTECİLERİN
DURUMLARININ SOSYAL DIŞLANMA AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ; “ÜMRANIYE ÖRNEĞİ”**

Gamze DUYKUN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. İsmet Galip YOLCUOĞLU

İSTANBUL-2019

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

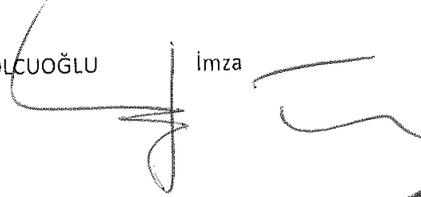
Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet
Program : Sosyal Hizmet
Öğrenci No : 164205073
Öğrenci Adı Soyadı : Gamze DUYKUN

TÜRKİYE'DE YAŞAYAN SURİYELİ MÜLTECİLERİN DURUMLARININ SOSYAL DIŞLANMA
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ; "ÜMRANIYE ÖRNEĞİ" isimli çalışma aşağıdaki jüri tarafından
25.04.2019 tarihinde yapılan sınavda Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliğiyle kabul edilmiştir.

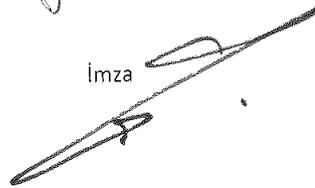
Jüri Başkanı : DR. ÖĞR. ÜYESİ TANER ARTAN
(İstanbul Üniversitesi)

İmza

Danışman : PROF. DR. İSMET GALİP YOLCUOĞLU
(Gelişim Üniversitesi)

İmza

Üye : DR. ÖĞR. ÜYESİ ABDULHAKİM BEKİ
(Üsküdar Üniversitesi)

İmza

ONAY

Bu tez, yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun
..... tarih ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç.Dr. Türker Tekin ERGÜZEL
Enstitü Müdür V.

ÖZET

Ortadoğu coğrafyası uluslararası politikada yüzyıllar boyunca önemli bir yere sahip olmuştur. Sürekli bir çatışma ve savaş hali bölgede kriz ortamının hâkim olmasına sebebiyet vermiştir. Tüm bu etmenler sebebiyle bitmek bilmeyen krizlerin yerel ve evrensel düzeyde etkileri olmuştur. Tunuslu bir gencin 18 Aralık 2010 tarihinde kendini yakma olayı ile fitili ateşlenen Arap Baharı bölgede olan birçok Ortadoğu ülkesini etkilemiştir.

Suriye’de yaşanan çatışmaların artması ülkeyi kaçınılmaz olarak iç savaşa götürmüştür. Suriye’deki çatışmaların ve savaşların tüm ülke sınırları içine yayılması ve insanların hayatlarını yaşayamaz hale getirmesiyle hayatlarının tehlikede olduğunu düşünen sivil halk ülkelerinden göç etmek zorunda kalmıştır. Yaşanan bu olayların neticesinde dünyanın en büyük göç olayı ve mülteci krizlerinden birine sebep olmuştur.

Bu tarihlerden itibaren nüfusu sürekli artan Suriyeli mültecilerin yaşamlarını sürdürebilmeleri adına birçok kentte kamplar kurularak buralara yerleşmeleri sağlanmıştır. Bölgeden ani ve büyük göç dalgalarına DAEŞ saldırıları sebebiyle maruz kalmaya devam etmiştir. Giderek artmaya devam eden Suriyeli mülteci sayısı sebebiyle mülteciler kampların dışında kentlere göç etmeye başlamışlardır.

Türkiye, dünyada yaşanan gelişmeler sonucu ve değişen sosyal-ekonomik gelişiminin meydana getirdiği sonuçlar nedeniyle göç alan ve kalıcı mülteci topluluğa sığınılacak bir ülke durumuna gelmiştir. Bu görünüşle ülkenin, yakın gelecekte uluslararası göç meselesinin odak noktası olacağı önem arz etmektedir. Bu sebeple Türk vatandaşların şimdiden göç, mülteci, sığınmacı, göçmen meselesine olan bakış açıları, mültecilerin sosyalizasyonları açısından belirleyici olacaktır. Dolayısıyla bu çalışmada, yoğun bir Suriyeli mülteci akını ile karşı karşıya kalan ve toplumsal hayatın her alanında birlikte yaşamak durumunda kaldığı Suriyeli sığınmacılara karşı Türk vatandaşların; tavır, tutum ve yaklaşımlarının hiç bilmedikleri bir ülkede yaşamaya ve var olmaya çalışan Suriyeli mültecilerin sosyal hayatlarını ne derecede etkileyip etkilemediği üzerine irdelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Dışlanma, Toplumsal Uyum, Göç, Sosyal Çalışma

ABSTRACT

The geography of the Middle East have had an important role in international politics for centuries. A constant conflict and a state of war has caused the crisis prevailed in the region. Because of all these factors, endless crises have had local and global effects. Arab spring which outbroke with the incidence of a Tunisian young man burned himself affected many Middle Eastern countries in the region.

As the conflicts increase in Syria it has inevitably led the country to the civil war. As the conflicts and wars in Syria are spread all over the country and people cannot maintain their daily lives people have a thought that their life is in danger so as a result of this they started to immigrate from their homeland. As a result of these incidents, it has had caused one of the largest immigration incidents and refugee crises in the world.

Since then, the camps have been established in many cities to enable Syrian refugees has been settled to continue their lives. The region has been faced sudden and massive migration movement by ISIS attacks even now. Due to the growing number of Syrian refugees, refugees began to migrate to cities outside the camps.

Turkey, due to the developments in the world and as a result of the changing socio-economic development has become a allow-immigrants country and a safe shelter and harbor for these migrants. With this outlook it is important that the country will be the focal point of the international migration issue in the near future. For this reason, Turkish citizens stance about immigration, refugees, asylum seekers, immigrants perspectives issues will be decisive in terms of socialization of refugees. Therefore, in this study it is tried to research extensively how Turkey people's attitudes, manners and approaches facing with a great Syrian immigrant influx and have to live with them a complete shared life will effect syrian immigrant's social life trying to exist and live among a unknown cultural environment.

Key Words: Social Exclusion, Social Adaptation, Migration, Social Work

TEŞEKKÜR

Büyük bir heves ve özveri ile yürüttüğüm çalışmam boyunca yapıcı değerlendirme ve bilgilendirmelerinden ötürü öncelikle çok değerli tez danışman hocam Prof. Dr. İsmet Galip YOLCUOĞLU' na ve akademik gelişimimde emeği geçen tüm hocalarıma, çalışma saatleri içerisinde araştırma amaçlı izin almak istediğim zamanlarda şahsıma büyük bir anlayış ve hoşgörü gösteren amirlerim Ümraniye Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü Kuruluş Müdürü Süleyman AYAN ve Kuruluş Müdür Yardımcısı Sıdıka BÜLBÜL' e, çalışmam boyunca beni Suriyeli halkın sosyo-kültürel yapısı ile ilgili bilgilendiren, benden her türlü bilgi ve desteğini esirgemeyen mesai arkadaşım sevgili Anas KHARSA' ya teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim ve öğretim hayatım boyunca ellerinden gelen her türlü imkânı bana sağlayan, hayatımın her anında olduğu gibi bu stresli dönemimde de bana duydukları inancı ve gururu sonuna kadar hissettiren sevgili anneme ve babama teşekkürü borç bilirim.

Ve her konuda en büyük desteğim olan, tez çalışmamı hazırlama sürecimde bana sessiz ve rahat bir çalışma ortamı sağlamaya çalışarak sadece teze odaklanabilmem adına üstün çaba sarf etmekten, fedakârlıkta bulunmaktan çekinmeyen, maddi manevi her türlü desteği bana sağlayan sevgili eşim Osman DUYKUN' a tüm kalbimle sonsuz teşekkür ediyorum.

BEYAN

Bu çalışmanın kendi tez çalışmam olduğunu, planlamasından yazımına kadar hiçbir aşmasında etik dışı davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

25.04.2019

Gamze DUYKUN

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
BEYAN FORMU	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
1.GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Hipotezleri.....	2
2. GENEL BİLGİLER	4
2.1. Göç Kavramı.....	4
2.2. Genel Göç Eğilimleri.....	6
2.3. Temel Kavramlar.....	7
2.3.1. Göçmen.....	7
2.3.2. Mültecilik Durumu.....	8
2.3.3. Sığınmacılık Durumu.....	9
2.4. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK).....	10
2.4.1. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun Getirdiği Uluslararası Koruma Statüleri.....	10
2.4.1.1. Mülteci.....	11
2.4.1.2. Şartlı Mülteci.....	11
2.4.1.3. İkincil Koruma.....	11
2.5. Geçici Koruma, Geçici Koruma Yönetmeliği ve Kitlesele Akın.....	12
2.6. Uluslararası Mülteci Hukukuna İlişkin Temel Kavramlar	13
2.7. Suriyeli Sığınmacıların Hukuki Statüleri.....	14
2.8. Suriyeli Mülteci Olgusu.....	15
2.9. Etnik Farklılık, Irkçılık ve Çok Kültürlülük.....	16
2.10. Etnik Azınlıkların Oluşumu.....	17
2.11. Mülteciler ve Sığınma.....	18
2.12. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Toplumsal Açından Etkileri.....	19
2.12.1. Toplumsal Güvenlik Endişesi ve Sosyal Uyum.....	20

2.12.2. Uyum Politikaları Kalıcılığı Teşvik Eder Mi?.....	20
2.12.3. Türk Kızılay'ının ve İş Birliği Yaptığı Kuruluşların Uyum Sürecine Katkıları.....	21
2.12.4. Türkiye'de UNHCR (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği).....	21
2.12.5. Suriyeli Mültecilere Yönelik Sağlanan Nakdi Yardımlar.....	22
2.12.5.1. SUY (Sosyal Uyum Yardımı).....	22
2.12.5.2. Yabancılara Yönelik Şartlı Eğitim Yardımı.....	23
2.13. Suriyeli Sığınmacı Krizi ve Türkiye'nin Göç Alan Ülke Olma Durumu.....	24
2.14. Türkiye'de Mültecilere Karşı Olan Yabancı Korkusu.....	25
2.15. Sosyal Dışlanma Olgusu.....	26
2.15.1. Sosyal Dışlanma Türleri.....	29
2.15.1.1. Ekonomik Dışlanma.....	29
2.15.1.2 Mekânsal Dışlanma.....	31
2.15.1.3. Kültürel Dışlanma.....	32
2.15.1.4 Siyasi Dışlanma.....	33
2.15.2. Sosyal Dışlanma ve Göç.....	34
2.15.3. Kent Mültecileri ve Türkiye'deki Durum.....	34
2.15.4. Suriyeli Mültecilerin Türkiye'deki Algıları.....	38
2.16. Toplumsal Kabul ve Uyum Süreci.....	39
2.17. Göç ve Sosyal Hizmet.....	39
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	41
3.1. Araştırmanın Amacı.....	41
3.2. Araştırmanın Önemi.....	42
3.3. Araştırmanın Yöntemi.....	42
3.3.1. Araştırma Modeli.....	43
3.3.2. Araştırma Örnekleme.....	43
3.3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri.....	44
3.3.4. Verilerin Analizi.....	44
4. BULGULAR.....	45
4.1. Sosyal Dışlanma Durumlarına İlişkin Veriler.....	48
4.1.1. Sosyal Dışlanma ve Irkçılık Üzerine Değerlendirme.....	53
4.1.2. Sosyal Alanları Paylaşma Üzerine Görüşler.....	54

4.2. Sosyal Dışlanma ve Ön Yargı İlişkisi.....	55
4.3. Sosyal Dışlanma ve Ekonomik Yoksunluk İlişkisi	56
5. TARTIŞMA.....	62
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	64
7. KAYNAKÇA.....	68
EKLER.....	73
EK 1 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	73
EK 2 Etik Kurul Onay Yazısı.....	76
EK 3 Özgeçmiş.....	77

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Katılımcıların Yaş Düzeylerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	45
Tablo 2: Katılımcıların Cinsiyet Ayrımına Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	46
Tablo 3: Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	46
Tablo 4: Katılımcıların Eğitim Düzeylerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	46
Tablo 5: Katılımcıların İstanbul’da Bulunma Sürelerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri....	47
Tablo 6: Katılımcıların Hanelerindeki Nüfus Durumları.....	47
Tablo 7: Katılımcıların Çocuk Sayılarına Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	48
Tablo 8: Katılımcıların Yaşamak İçin İstanbul’u Tercih Etmelerinin Nedenlerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	48
Tablo 9: Katılımcıların “yaşadığınız çevrede insanların size yaklaşımını nasıl buluyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar.....	49
Tablo 10: Katılımcıların “yaşadığınız çevrede herhangi bir dışlanma olayına maruz kaldığınızı düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar.....	50
Tablo 11: Katılımcıların “kendinizi hangi nedenlerden dolayı dışlanmış hissediyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar.....	51
Tablo 12: Katılımcıların “yaşadığınız yerde kendinizi evinizdeymiş gibi hissediyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar.....	52
Tablo 13: Katılımcıların “sosyal ve kültürel değerlerinizi yaşatabiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar.....	53
Tablo 14: Katılımcıların “yaşadığınız çevrede size karşı ırkçı davranışlarla karşılaşılıyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar.....	53
Tablo 15: Katılımcıların “yerel halk ile ortak sosyal alanları paylaşmada sorun yaşıyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar.....	54
Tablo 16: Katılımcıların “İstanbul’da zor şartlar altında yaşamaktansa kamplarda yaşamayı neden tercih etmiyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar.....	55
Tablo 17: Katılımcıların “yaşadığınız çevrede size karşı ön yargılı tutumlarla karşılaşılıyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar.....	56
Tablo 18: Katılımcıların Çalışma Durumlarına Yönelik Frekans ve Yüzde Değerleri.....	57
Tablo 19: Katılımcıların Türkiye’deki Mesleklerine Yönelik Frekans ve Yüzde Değerleri.....	57
Tablo 20: Katılımcıların Hanelerine Giren Ortalama Aylık Gelir Durumları.....	57
Tablo 21: Katılımcıların “eski hayatınız ile bugününüzü karşılaştırdığınızda neler değişti?” sorusuna verdikleri yanıtlar.....	58
Tablo 22: Katılımcıların “karşılaştığınız en büyük zorluklar nelerdir?” sorusuna verdikleri yanıtlar.....	59

Tablo 23: Katılımcıların “devlet desteği alıyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar60

Tablo 24: Katılımcılara “ülkenizdeki sorunlar çözüldükten sonra Suriye’ye dönmeyi düşünür müsünüz?” sorusuna verdikleri yanıtlar61

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

BM	: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER
STK	: SİVİL TOPLUM KURULUŞU
UNICEF	: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ULUSLARASI ÇOCUKLARA YARDIM FONU
ECHO	: AVRUPA BİRLİĞİ SİVİL KORUMA VE İNSANİ YARDIM KURULUŞU
Ş.E.Y.	: ŞARTLI EĞİTİM YARDIMI
MEB	: MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
S.U.Y.	: SOSYAL UYUM YARDIMI
WFP	: DÜNYA GIDA PROGRAMI
UNDP	: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KALKINMA PROGRAMI
UNHCR	: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER MÜLTECİLER YÜKSEK KOMİSERLİĞİ
WFP	: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER DÜNYA GIDA PROGRAMI
YUKK	: YABANCILAR VE ULUSLARARASI KORUMA KANUNU

1.GİRİŞ

İnsanlık tarihsel gelişim boyunca olumsuz doğa şartlarından kurtulmak, siyasi ve toplumsal baskılardan kaçmak, yaşamlarını daha güvenli ortamlarda idame etmek için göç etmişlerdir.

Küçükşen (2017)'in de açıkladığı üzere; savaşlar tarihsel gelişimin başlangıcından itibaren göçün en temel nedenidir. Göçmen, mülteci, sığınmacı vb. isimlerle adlandırılan bu insanların dünya çapında kitlesel olarak bir sorun gibi algılanması birtakım uluslararası düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. Suriye’de 2011 yılından beri süren iç savaş ve çatışmalar nedeniyle Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği rakamlarına göre, Mart 2017 itibariyle 5 milyonu aşkın insan yurtlarını terk etmiş, sığınmacı durumuna düşmüştür. Ürdün, Irak, Mısır, Lübnan, Türkiye gibi ülkelere dağılan sığınmacıların yaklaşık 3 milyonu Türkiye’dedir.

Suriye’nin Dera kentinde başlayan devlet rejimi karşıtı yapılan eylemler çevre kentlere de yayılmaya başlamasıyla eylemcilere karşı Suriye rejiminin güç kullanması iç savaş endişe ve tartışmalarına da sebebiyet vermiştir. (Koldaş ve Köprülü,2011:34)

Dilek (2016)'inde belirttiği üzere; 2011 yılından sonra Suriye’deki iç savaş ortamının derinleşmesi ile birlikte Suriyeli mülteciler meselesi, mültecilerin sayısal olarak ta artarak geniş bir coğrafyaya yayılmaları ile çok boyutlu sorunlar silsilesini beraberinde getirmektedir. Krizin başlaması ile birlikte ülkelerini terk etmek zorunda kalan Suriyeliler Lübnan ve Ürdün gibi ülkelere göç etmelerinde hem coğrafi yakınlık hem ortak dil kullanıyor olmaları ve Lübnan’a yalnızca kimlikleri ile giriş çıkış yapabiliyor olmaları etkili sebepler olmuştur.

Suriyeli sığınmacıların Türkiye’ye gelişi 29 Nisan 2011 tarihinde başlamıştır. Önce misafir olarak tanımlanmışlar, 2012 Nisan ayında ise Başbakanlık tarafından yayınlanan genelge ile “geçici koruma” altında oldukları kabul edilmiştir.

Suriye’de krizin her geçen gün büyüyerek durumun neticesiz kalması sonucu sayısal açıdan artan mülteciler yönlerini başka bir sınır ülkesi olan Türkiye’ye çevirmişlerdir. Nihayetinde 2016 yılında Türkiye, en çok Suriyeli mülteci barındıran ülke durumuna gelmiştir. Bu tarihlerden itibaren hem Türk halkı hem de Türkiye’deki Suriyeli mülteciler açısından yepyeni bir süreç başlamıştır. Bu süreç elbette birçok

sorun yaşanmasına sebep olmuştur. Bu tez çalışmasında Suriyeli mültecilerin Türkiye’de karşı karşıya kaldıkları sosyal dışlanma süreçleri irdelenmeye çalışılmıştır.

Savaşın uzaması ve çözümsüz süreçler geri dönüş umutlarını yitirmeye, geleceğe yönelik ciddi kaygılar yaşamaya başlayan Suriyeli sığınmacılar için toplumda yaşadıkları dışlanma sorunu toplumla bütünleşme süreçlerini sancılı hale getirerek ciddi zararlar vermektedir.

Tarih boyunca yaşanan göçlerin en önemli nedenlerinden biri savaştır. İnsanlar yaşanan çatışmalar nedeniyle yakınlarını kaybetme, bedensel, ruhsal ve zihinsel sağlıklarından olma gibi pek çok zulüm ile karşılaşmaktadırlar. Doğup büyüdüğü toprakları terk etmek zorunda kalan mülteciler, göç ettikleri ülke ve yerleşim yerlerinde de apayrı sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Yabancı ve öteki olmalarından kaynaklanan olumsuz tutum ve önyargılarla karşılaşmak durumunda kalmışlardır. Suriyeli mülteciler açısından sonuçlarına katlanılması en zor sorunlardan biri ise sosyal dışlanmadır. Bu çalışmada, göç ve savaş unsurunu en derin şekilde yaşayan Suriyeli mültecilerin Türkiye’ye göç ettikten sonra kendilerine karşı oluşan toplumun tutumunu nasıl algıladıkları, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan herhangi bir dışlanmaya maruz kalıp kalmadıkları ve bu konuda karşılaştıkları olumsuz durumların araştırılması amaçlanmıştır. Savaştan kaçıp ülkemize sığınan bu insanların fiziksel olarak yaralarını sarabilir, ekonomik olarak yaşamlarını sürdürebilir, birincil ihtiyaçlarını karşılayabilir hale getirebiliriz fakat benim bu çalışmada üzerinde durmak istediğim olgu sosyal dışlanma, ötekileştirme unsurlarıdır ve sosyal dışlanmaya maruz kalan insanların ruhlarında açılan yaralara dikkat çekmektir. Sosyal dışlanma olgusunun çoğu zaman insanın birincil ihtiyaçlarını karşılayamamasından dolayı yaşayacak olduğu sıkıntılardan daha fazla etkiyeceği düşüncesinden yola çıkılmıştır.

1.1. Araştırmanın Hipotezleri

1- Türkiye’de Geçici Koruma altında olan Suriyeliler ile Türk halkı arasında sosyal dışlanma bağlamında anlamlı bir ilişki vardır.

2- Türkiye’de Geçici Koruma altında olan Suriyelilere yönelik Türk halkının olumsuz tutumu ile önyargı unsuru arasında anlamlı bir ilişki vardır.

3- Türkiye’de Geçici Koruma altında olan Suriyelilerin yaşadıkları sorunlar ile ekonomik yoksunluk durumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

2. GENEL BİLGİLER

Bu bölümde, ele alınan konu veya problemin genel yapısı ve çözümlenmesi ile ilgili teorik yaklaşımlar ve literatür incelemelerine yer verilmiştir.

2.1. Göç Kavramı

Göç terimleri sözlüğünde göç kavramı; “*Uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna, mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, yerinden çıkarılmış kişiler ve ekonomik göçmenler dâhildir*” olarak tanımlanmıştır.

Göç kavramı her sosyal bilim kavramı gibi oldukça fazla tanımlamaya sahiptir. Genel bir tanımlama ile belirli bir grubun veya kişinin; bir ülkenin idari ve coğrafi sınırını geçerek bir başka ülkenin sınırları içerisinde yaşamaya başlama süreci olarak tanımlanabilir. Göç kavramının nedenleri ve sonuçlarının çeşitliliği, kavramın farklı biçimlerde sınıflandırılabilmesi sonucunu doğurur.

Bu bakımdan göç kavramı göçün nasıl gerçekleştiğine, göç edilen mekâna, zamana, iradeye bağımlılığa, yasal olup olmamasına bağlı olarak sınıflandırılabilir. Eğer bir göç ülke sınırları içerisinde gerçekleşiyorsa iç göç, ülke sınırlarını aşan bir göç söz konusu ise dış göçtür. Zamana bağlı göçler; uzun ve kısa zamanlı göçler olarak tanımlanmaktadır. İradenin kullanımına bağlı göçler ise; genellikle ekonomik nedenlere bağlı gönüllü (isteğe bağlı), savaş veya doğal afetler gibi bireysel iradeden bağımsız nedenlere bağlı zorunlu göç kategorilerine dahil olmaktadır. Yasal sınırlar dahilinde düzenli göçlerle karşılaşılabildiği gibi, kayıt dışı yollarla veya kitlesel olarak herhangi bir yasal işlem yapılmadan sınırların geçildiği düzensiz göçler de bulunmaktadır (Özkarslı, 2014).

Bu sınıflandırmaya göre, Suriyeli sığınmacılar düzenli ve düzensiz uzun zamanlı kitlesel zorunlu dış göç sınıfına girerler.

Göç kavramını açıklamak için birçok tanımlama yapılmıştır. En genel tanımı ile; ekonomik, politik, kişisel veya çevresel nedenlerde, bir konumdan başka bir konuma yapılan kısa, orta veya uzun süreli geriye dönüş ya da sürekli ikamet amacı güdülen coğrafik, toplumsal ve kültürel yer değiştirme hareketidir (Yalçın, 2004).

Binlerce insan doğup büyüdüğü ülkelerin dışında iş, yeni bir mesken veya güvenli bir yer aramaktadırlar. Az gelişmiş ülkelerin çoğu için dış göç, modernizasyon ve gelişen küresel piyasa ile entegrasyon ile birlikte oluşan sosyal kriz sürecinin bir parçası olmaya mahkumdur. Artan nüfus yoğunluğu, iş imkanlarının yetersiz kalması, sağlık ve sosyal imkanların kısıtlı olması gibi birçok nedenin bileşkesi ile birlikte insanları kentlere göç etmek durumunda bırakmıştır. Yaşanan bu devasa kentleşme, sanayileşmenin ilk başladığı dönemlerde ortaya koyduğu istihdam yaratma misyonunun yıkılmaya başlaması sürecine sokmuştur.

Göçler birçok nedene bağlı, birçok etken ile ilişkili olabilir. Beden gücü ile çalışan bir işçi veya yüksek donanımlı bir uzman göç sürecine dahil olabilir. Birey her zaman olduğu yerden daha iyi imkanlara sahip mekanlarda yaşama eğilimindedir. Göçler göç edilen yerlerdeki nüfusu, finansal ve sosyal yapıların değişmesine ve ulusal kimliğin sıklıkla sorgulanmasına sebep olan yeni bir kültürel değişimi beraberinde getirir. Göçler süreç olarak yalıtılmış bir olgu değildir. Metaların ve sermayenin dolaşımı her zaman insan hareketliliğini de beraberinde getirmiştir. Ayrıca gelişen ulaşım olanakları ve dijital medyanın yayılmasıyla kolaylaşan uluslararası göçü teşvik etmektedir. Göçler insanlık tarihinin önemli bir parçasıdır. Bununla beraber 1945'ten bu yana ve özellikle 1980'lerin ortalarından itibaren uluslararası göçün önemi ve hacmi artmaktadır. Göç küresel değişim üzerinde etkili olan en önemli faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir. Göç olgusunun kalıcı bir olgu olacağını düşünmek için bazı nedenler mevcuttur. Artan işsizlik sorunu, insanların daha iyi yaşam standartlarına erişme arzusu göç etmeye zorlayacaktır. Politik, ekonomik, demografik sorunlar birçok insanı mülteci olmaya zorlayacaktır. Bazı bölgelerde artan etnik ve siyasi çatışmalar kitlesel göç hareketlerini beraberinde getirmektedir. Yeni ticaret bölgelerinin yaratılması iş gücü hareketlerine neden olacaktır. Bütün devletler ve ülkeler göç alan veya göç veren durumunda olarak uluslararası göç olgusundan etkilenmektedir. (Castles ve Miller, 2008: 6-7)

İnsanlar bireysel olmaktan ziyade grup olarak göç etmeye eğilimlidirler. Göç edilen ülkelerde, yerleşim istihdam olanakları ile önemli derecede ilgili olmakla beraber endüstriyel ve kentsel alanlarda yoğunlaşmış durumdadır (Castles ve Miller, 2008: 9). Göç olgusu yalnızca göçmenleri değil, göç veren ve alan toplumları da etkilemektedir. Sanayileşmiş ve gelişmekte olan ülkelerde göç ve onun sonuçları üzerine kişisel deneyime sahip olmayan az kişi vardır. Ortadoğu ve Arap ülkeleri karmaşık nüfus

hareketlerinden etkilenmekte olan bölgelerdir. Coğrafyada yaşanan politik iktidarsızlık kitlesel mülteci akınlarını da beraberinde getirmiştir.

2.2. Genel Göç Eğilimleri

Ekonomik değişime, politik mücadelelere ve şiddetli çatışmalara karşılık yeni göç türleri gelişirken, uzun zamandır var olan göç biçimleri yeni formlarda varlığını sürdürmeye başlamıştır. Castles ve Miller (2008:12); tüm bu değişen akımlara rağmen belirli genel eğilimleri şu şekilde tanımlamışlardır:

- (a) Göçün Küreselleşmesi: Her geçen zaman daha fazla ülke göç hareketinden etkilenmektedir. Ayrıca göçe uygun ülkeler gittikçe artmaktadır. Böylece göç alan ülkelerin çoğu farklı ekonomik, sosyal ve kültürel geçmişe sahip göçmenleri kabul etmiş bulunmaktadır.
- (b) Göçün Hızlanması: Çağımızda uluslararası göç hareketleri dünyanın önemli bölgelerinde hacim olarak büyümeye devam etmektedir. Bu sayısal artış hükümet politikalarının önemini artırır. Hükümet politikaları uluslararası göçü önleyebilir, yön verebilir, azaltabilir ve memleketlerine geri gönderme olasılığını destekleyebilir niteliktedir.
- (c) Göçün Farklılaşması: Göç olgusu birçok ülke için iş gücü göçü, mülteci ya da kalıcı yerleşik bir unsur değil, aynı zamanda bunların hepsi demektir. Hükümetlerin göç hareketlerini durdurma ve kontrol altına alma yönünde ürettikleri politikalara rağmen göç edenler bir amaç ile başlayıp başka bir amaca evirilerek devam ederler. Bu değişim alınan siyasal önlemler açısından önemli bir engel oluşmasına sebep olur.
- (d) Göçün Kadınsallaşması: Kadınlar çoğu bölgenin göç hareketlerinde önemli bir rol oynar. Tarihte emek göçünün çoğu ve mülteci hareketleri erkek egemenliğindeydi. Kadınlar sık sık bu sürece aile paydasında dahil oluyordu.1960'lerden bugüne kadınlar emek göçünde önemli bir rol üstlendiler. Filipinlilerin Ortadoğu'ya, Taylandlıların Japonya'ya yaptıkları göç kadar birçok farklı göç hareketlerinde çoğunluğu kadınlar oluşturmaktadır. Küresel göç tarihinde cinsiyet farklılığı önemli bir rol üstlenmiş olmasına rağmen çağdaş göç hareketlerinde kadınların görünürlüğü artmış durumdadır.

- (e) Göçün Giderek Siyasallaşması: Devletlerin kendi iç politikaları, bölgesel ilişkileri ve devletlerin ulusal güvenlik politikaları uluslararası göç olgusundan kaçınılmaz bir şekilde etkilenmektedir.

Göçün nedenleri arasında çok sayıda itici ve çekici faktör sıralanabilmektedir. İtici faktörler arasında; çevresel, demografik, ekonomik sebepler ve siyasal baskılar sayılabilir. İnsanları, yaşadıkları yerleri terk etmeye zorlayan etkenlerden siyasal baskıların türleri olarak; savaşlar, ihtilaller, otoriter yönetim biçimleri gösterilebilir. Bu noktada Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin göç etme nedenini en iyi açıklayacak faktör; siyasal sebeplerdir (Aydemir ve Şahin, 2018).

Suriye’deki iç savaş nedeniyle oluşan göç hareketi, nedenleri yönüyle ‘siyasi’, şekil yönünden ‘kitlese’, şartları yönünden ‘zorunlu’, coğrafi sınırlar yönüyle ‘dış göç’ niteliğindedir (Tunç, 2015).

Özetle insanların siyasi, sosyal, ekonomik ve doğal nedenlerle geçici veya sürekli olarak yer değiştirmesine göç adı verilir. Devletlerin uluslararası sınırlarını veya bir devletin toprak sınırları içerisinde yer değiştirme eylemine göç denir. Nedeni ve şekli ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Daha detaylı bir tanımla göç; dini, iktisadi, siyasi, sosyal ve diğer sebeplerden dolayı insan gruplarının hayatlarının tamamını veya bir bölümünü geçirmek üzere bir yerleşim yerinden bir başka bir yerleşim yerine yerleşme suretiyle coğrafi olarak yaptıkları yer değiştirme hareketine denir.

2.3. Temel Kavramlar

2.3.1. Göçmen

Göçmen, vatandaşı olduğu devletin ülke sınırlarından ekonomik anlamda daha refah ve daha iyi bir hayat yaşayabilmek için ayrılarak başka bir ülkeye göçen kişilere verilen isimdir. Göçmenler vatandaşı oldukları devletlerin korumasından faydalanmaya devam ederler. Göçmenleri ülkelerine kabul eden devletlerin ise, temel insan haklarından doğan sorumlulukları bulunmaktadır (Ergüven ve Özturanlı, 2013).

Türk Hukukunda “göçmen”, uluslararası hukuktaki anlamından farklı bir anlam ifade etmektedir. 5543 sayılı İskân Kanunu’na göre göçmen;” *Türk soyundan ve Türk*

kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip bu Kanun gereğince kabul olunanlardır” (İskân Kanunu, m.3/d)

5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'na göre; *“Milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali olmaması kaydıyla göçmenlerin İçişleri Bakanlığı'nın teklifi ve Bakanlar Kurulu kararıyla Türk vatandaşlığına alınabileceği”* düzenlenmiştir (Türk Vatandaşlığı Kanunu, m.12/c).

5543 Sayılı İskân Kanununda göçmen kategorileri şu şekilde tanımlanmıştır:

- (1) *“İskanlı göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, özel kanunlarla yurt dışından getirilen ve bu kanun hükümlerine göre taşınmaz mal verilerek iskanları sağlananlardır”*,
- (2) *“Serbest göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip, Devlet eliyle iskân edilmelerini istememek şartıyla yurda kabul edilenlerdir”*,
- (3) *“Münferit göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yurdumuza yerleşmek amacıyla bir aile olarak gelenlerdir”*,
- (4) *“Toplu göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup iki ülke arasında yapılan anlaşmaya göre yurdumuza yerleşmek amacıyla toplu olarak gelen ailelerdir” (m.3/e, f, g, ğ).*

2.3.2. Mültecilik Durumu

Türk mevzuatında yer alan mülteci tanımını Bozbeyoğlu (2015: 64-65) şu şekilde belirtmiştir:

“Türk Mevzuatı'nda Mülteci Tanımı 1967 protokolünden farklı olarak Türk hukuk sisteminde bir de “sığınmacı” kavramı vardır. Bu anlamda Türkiye, 1967 Protokolü'nü Sözleşme'nin birinci maddesine coğrafi çekince koyarak kabul etmiştir. 30.11.1994 tarih ve 22127 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre mülteci; Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke

dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancısıdır” (Bozbeyoğlu, 2015).

Mültecilik ile ilgili hukuki anlamda temel sözleşme olan 1951 Cenevre Sözleşmesine göre mülteci (Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme, 1961):

“İrki, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs” (m.1/2) mülteci olarak tanımlanmaktadır.

Herhangi bir bireye mültecilik statüsü tanınabilmesi için yukarıda belirtilen şartlara ilişkin zulme uğrama tehlikesi bulunması ve bu nedenle hayatından endişe etmesi, zulüm korkusunda haklı nedenleri olması ve başka bir ülkeye sığınmış olması gerekmektedir.

Sözleşmeye göre mültecilik statüsü verilemeyecek hususlar ise (Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme, 1961):

“Barışa karşı suç, savaş suçu veya insanlığa karşı suç gibi suçlar için hükümler koyan uluslararası belgelerde tanımlanan bir suç işlediğine; (b) mülteci sıfatıyla kabul edildiği ülkeye sığınmadan önce, sığındığı ülkenin dışında ağır bir siyasi olmayan suç işlediğine; (c) Birleşmiş Milletler’ in amaç ve ilkelerine aykırı fiillerden suçlu olduğuna; dair hakkında ciddi kanaat mevcut olan bir kişi hakkında uygulanmayacaktır” (m.1/F) şeklinde belirtilmiştir.

Mültecilere tanınan haklar; medeni haklardan faydalanma, çalışma hakkı, dini özgürlük, sanat ve ticaret sahalarında iş yeri açma ve şirket kurma, mesken edinme hakkı, eğitim hakkı, sosyal yardım, sosyal sigorta ve çalışma mevzuatından faydalanma hakkı olarak sıralanabilmektedir (Çalık, 2015: 133).

2.3.3. Sığınmacılık Durumu

1951 tarihinde imzalanan Cenevre Sözleşmesinin konusu mültecilik olup sığınmacılık durumuna değinilmemiştir. Mültecilik durumu bireye hukuki bir statü sağlar ve sözleşmede belirtilen haklardan faydalandırır. Sığınmacılık durumu ise bireye statü belirleme işlemi sonuçlanıncaya kadar süren geçici koruma anlamı taşır. Bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek için, mültecilik statüsüne erişmek için yaptıkları

başvurunun nihayetini bekleyen insanlardır. Eğer olumsuz bir karar çıkması durumunda bu kişiler ülkeyi terk etmek zorunda kalırlar.

Türk mevzuatında yer alan mülteci tanımını Bozbeyoğlu (2015:65) şu şekilde belirtmiştir:

“Irkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyuşu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancısıdır. Görüldüğü üzere mülteciler Avrupa’dan gelen yabancısı iken, Avrupa dışından gelen yabancısı sığınmacı olarak tanımlanmaktadır. Mültecinin hukuken statüsü kabul edilmişken sığınmacı, mültecilik statüsü incelenen ve bu sürede kendisine geçici koruma sağlanan kişidir. Geçici koruma sırasında ise sığınmacılar mültecilere kıyasla asgari sosyal haklardan yararlanmaktadır”.

Geçici bir statü olan sığınmacı statüsü, mültecilik statüsü tanındıktan sonra kişinin en başından beri mülteci olduğu kabul edilir (Kaya ve Eren, 2015). Mülteci ve sığınmacı kavramları arasındaki ayrıma bakıldığında; devletin taraf olduğu antlaşmaların kendisine özel statü ve hukuki koruma sağladığı kişiler için ‘mülteci’, koruma ve sığınma hakkı talep eden fakat henüz bu korumadan yararlanamayan kişiler için ise ‘sığınmacı’ ifadesi kullanıldığı görülür (Ergüven ve Özturanlı, 2013).

2.4. 6458 Sayılı Yabancısı ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)

“YUKK’da uluslararası koruma başvurusunun koşulları ve usulü, başvuru sahiplerine sağlanan barınma imkanları, idari gözetime ilişkin hususlar, uluslararası koruma başvurularının incelenme ölçütleri, mülakat, karar ve kararlara itiraz aşamaları özenle düzenlenerek, uluslararası korumanın muhtemel tüm aşamaları açık kurallara bağlanmıştır. Başvuru sahiplerinin, başvurularının durumları ve takip edebilecekleri hukuki yollar hakkında her aşamada bilgilendirilmesi esas alınmış, başvuru sürecinde hiçbir mağduriyetin yaşanmaması için gerekli çerçeve çizilmiştir” (Ergüven ve Özturanlı, 2013).

2.4.1. 6458 Sayılı Yabancısı ve Uluslararası Koruma Kanununun Getirdiği Uluslararası Koruma Statüleri

Uluslararası koruma çerçevesinde; mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüleri bulunmaktadır.

2.4.1.1. Mülteci

“1951 Sözleşmesi ve 1994 Yönetmeliği’ndeki “mülteci” tanımını benimseyen YUKK, böylece Türkiye’nin coğrafi sınırlama uygulamasını da sürdürmektedir. Buna göre, “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir” (YUKK, md.61).

2.4.1.2. Şartlı Mülteci

“Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir” (YUKK, md.62).

2.4.1.3. İkincil Koruma

YUKK’ un 63. Maddesinde ikincil koruma şu şekilde tanımlanmıştır:

“Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,

b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,

c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir”.

2.5. Geçici Koruma, Geçici Koruma Yönetmeliği ve Kitlesel Akın

“Türkiye’de bulunan Suriyeliler “Geçici Koruma” statüsünde ikamet etmektedirler. Suriyelilere “mülteci” ya da “sığınmacı” statüsünün verilememektedir. Bunun nedeni 1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme (Cenevre Sözleşmesi) ve 1967 New York protokolüdür. Bu protokole göre ancak Avrupa’dan gelenlere mülteci statüsü tanınabilmektedir. Ancak bir maddede yabancı haklarının düzenlenmesine ilişkin Bakanlar Kurulu’nun etkinliğinden bahsedilir. Bu maddeye istinaden 2014 yılının Ekim ayında Bakanlar Kurulu kararı ile Türkiye’de kayıtlı olanlara “geçici koruma statüsü” verilmiştir” (Demirbilek ve Keskin, 2017, aktaran: Artan ve Arıcı,2017).

“Bu Yönetmeliğin amacı; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma amacıyla kitlesele olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılardan, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91 inci maddesi çerçevesinde, uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayanlara sağlanabilecek geçici koruma işlemlerinin usul ve esasları ile bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemleri, kitlesele hareketlere karşı alınacak tedbirleri ve ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasındaki işbirliğiyle ilgili hususları düzenlemektir.” (Geçici Koruma Yönetmeliği, md.1).

Kitlesele sığınma durumlarında ortaya çıkan acil koruma ihtiyacının karşılanması amacıyla sığınılan ülkeye erişimin sağlanması, zulüm riski olan yere geri göndermeme ilkesinin gözetilmesi ve insan haklarına uygun temel asgari standartların sağlanması olarak nitelendirilen geçici koruma, yönergenin ruhunu oluşturmaktadır.

Geçici koruma kavramı, Göç Terimleri Sözlüğü’ nde ise:

“Menşe ülkelerine dönemeyen üçüncü ülke kişilerinden kaynaklanan kitlesele bir akının meydana gelmesi ya da derhal meydana gelebilecek olması durumunda, özellikle söz konusu kişilerin ya da koruma gerektiren diğer kişilerin yararına olarak, sığınma sisteminin etkin işleyişi üzerinde olumsuz etki yaratmadan sığınma sisteminin işletilememesi riski varsa, bu kişilere acil ve geçici koruma sağlamak amacıyla sağlanan istisnai özellikteki prosedür” olarak açıklanmıştır.

Geçici Koruma Yönetmeliği Madde 3’te Geçici Koruma; “Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesele olarak veya bu kitlesele akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı

geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumayı” ifade etmektedir.

Söz konusu yönetmelik özellikle Suriyelilerin hak ve yükümlülüklerinin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Yönetmelik kapsamında değerlendirilen kişilere, başta sağlık hizmetleri olmak üzere eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler ile tercümanlık ve benzeri hizmetler, ikamet ettikleri illerde imkanlar dahilinde sağlanmaktadır (GKY, 6. Bölüm).

Kitlesel akın; *“Aynı ülkeden veya coğrafi bölgeden kısa bir süre içerisinde ve yüksek sayılarda gerçekleşen ve söz konusu sayılar nedeniyle bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemlerinin usulen uygulanabilir olmadığı durumları”* ifade etmektedir (GKY, md.3/j).

Geçici koruma ise; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ülkesine geri dönemeyen, kitlesel olarak başka bir ülkenin sınırlarına acil ve geçici koruma bulmak amacıyla gelen veya sınırlarını geçen yabancılara uygulanan rejimdir. Kesin bir çözüm bulununcaya kadar bir ara çözüm niteliğinde olan bu rejimde geçici korumaya alınan kişilerin tüm ihtiyaçları geçici korumayı sağlayan devlet tarafından karşılanmaktadır (Çalık, 2015: 126).

Kitlesel akın olaylarında mülteci kitlesinin büyük olması ve olayın ani gelişmesi sebebiyle uluslararası koruma statüsü belirlenmesi mümkün olamamaktadır. Silahlı çatışma, insan hakları ihlalleri ve yaygın şiddet olayları yaşanması gibi durumlar söz konusu olduğunda acil durum politikası olarak tasarlanmıştır. Geri gönderme yasağı gereğince sığınmacılar koruma altına alınarak güvenli bir ortama kavuşturulmakta ve temel insan hakları güvence altına alınmaktadır. (Topal, 2015).

2.6. Uluslararası Mülteci Hukukuna İlişkin Temel Kavramlar

Uluslararası hukuk sistemi dahilinde devletlerin kendi vatandaşlarına koruma sağlama yükümlülüğü ve vatandaşların da devletten koruma talep etme hakkı mevcuttur. Devletler üzerlerine düşen yükümlülüğü sağlamadığında ya da reddedildiğinde kişiye koruma sağlayacak olan başka mekanizmaların devreye girmesi gerekir ki, bu korumanın adı uluslararası korumadır (Çiçekli, 2016).

Kitlesel insan akınlarının sığınma kabul eden devletlere ağır yük getireceğinden dolayı sorumluluk paylaşımı için uluslararası iş birliklerine ihtiyaç hasıl olmuştur.

Uluslararası hukuk çerçevesinde mülteci ve sığınmacıların korunması ve problemlerinin çözümü alanında tüm devletlerin sorumluluğu söz konusudur. Bu sorumluluğu yerine getirmek gayesiyle Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği (BMMYK) kurulmuştur.

BMMYK, öncelikle mültecilere hukuki koruma sağlamayı, ikinci olarak ise hükümetlere maddi yardım sağlamayı hedeflemektedir (Çalık, 2015:129).

İnsanlar şiddet, zulüm, baskı gibi unsurlara maruz kalmaları nedeniyle tarih boyunca iltica/sığınma olayları var olmuş, yaşadıkları yerleri tek ederek güvende olabilecekleri bir yer aramak durumunda kalmışlardır. 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB) 14. Maddesinin 1. Fıkrasında “*Herkesin, zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma imkanlarından yararlanma hakkı vardır*” şeklinde düzenlemesiyle iltica hakkı, temel bir insan hakkı olarak tanımlanmıştır (Çağırın, 2010).

Baskı ve zulüm unsurlarından kaçan sığınmacıların ülke sınırlarından giriş yapmasına ve ülkesinde kalmasına izin verme hakkına ‘sığınma hakkı’ denmektedir. Sığınma hakkını sığınma talebi olan bireye tanımaya tek yetkili olan merci sığınılan devlettir. Ulusal mevzuata ya da uluslararası antlaşmalara göre bu hakkı kullanır. Ülkesine sığınma talep edilen devlet, sığınma talep eden bireylere bu hakkı bahşetmektedir (Pazarcı, 2009).

Devletler ulusal mevzuatlarına göre bireylere sığınma hakkı tanıırken; uluslararası hukukun gereği olan bazı koşullara dikkat etmeleri gerekmektedir. Örneğin bu hakkı tanıırken birtakım suçluları adaletten kaçırma amacıyla kullanamazlar. Uygulamaya bakıldığında devletlerin sığınma hakkı tanınması daha çok siyasi suçlara bağlı olarak gerçekleşmiştir (Pazarcı, 2009: 211-212).

2.7. Suriyeli Sığınmacıların Hukuki Statüleri

“Suriyelilerin Türkiye’ye sığınma amacıyla Nisan 2011’de yaptıkları ilk toplu girişten beri Türkiye resmi olarak Suriyelilere yönelik açık kapı politikası uygulamaktadır. Bu politika genel hatları ile uluslararası hukukun geri göndermeme ilkesi ile uyumluluk göstermektedir. Yine de güvenlik gerekçesi ile sınırların kısa süreli olarak kapatıldığı veya kimlik belgeleri yanında olmayan Suriyelilerin kamplardaki yoğunluk sebebiyle sınırda bekletildiği durumlarda, UNHRC ülkeye girişlerin engellenmemesi yönünde çağrılarda bulunmuştur” (UNHCR, 2014b:7; aktaran: Turğut, 2015).

Yukarıda değinildiği üzere Suriye krizinin başladığı 2011 yılında yürürlükte olan 1994 tarihli Sığınma ve İltica Yönetmeliği'ne göre kitlesel nüfus hareketlerinin sınırda durdurulması gerektiğini ön görmekteydi. 2011 yılında ülkeye kabul edilen Suriyelilerin yasal anlamda herhangi bir statüleri bulunmamaktaydı. Resmi makamlar bu kişilerden bahsederken 'misafir' terimini kullanmıştır. Fakat ne ulusal mevzuatta ne de uluslararası hukukta 'misafir' teriminin bir karşılığı olmamasından dolayı Suriyeli sığınmacıların hukuki statüsü 11 Nisan 2014 tarihinde yürürlüğü giren YUKK'da Geçici Koruma tanımlanana kadar belirsiz kalmıştır. Kanunun yürürlüğe girdiği Nisan 2014 tarihinden itibaren Suriyeliler kitlesel göç durumlarında uygulanan geçici koruma statüsü altında anılmıştır. Kanunda bahsedilen Geçici Koruma Yönetmeliği, Bakanlar Kurulu tarafından Ekim 2014 tarihinde kararlaştırılarak Suriyeli vatandaşlara uygulanan geçici koruma rejimi ayrıntılı yasal bir zemin kazanmıştır (Turğut, 2015).

2.8. Suriyeli Mülteci Olgusu

Suriye de başlayan krizden bu yana sayıları 3 milyonu aşan Suriyeli mülteciler Türkiye, Lübnan, Ürdün, Irak gibi komşu ülkelere sığınmak zorunda kalmışlardır. Bu süreçte Türkiye, ülkelerinden kaçıp Türkiye'ye giriş yapmak isteyen Suriyeli mültecilerin hemen hepsini kabul etmiştir. Onlara geçici koruma statüsü vermiştir. Bu kararlar Suriyelileri geçici kapsamına alan yönetmeliğin 2014 itibariyle yürürlüğü girdiği görülmektedir. Bu nedenle 2015 yılı sonları itibariyle çeşitli ülkelere dağılmış toplam 3,980,623 kayıtlı Suriyeli mültecinin bulunduğu açıktır. Bunların 1.7 milyondan fazlasının Türkiye'ye sığındığını rahatlıkla söylemek mümkündür (Altundeğer ve Yılmaz, 2016, aktaran: Öztürk ve Çoltu, 2018).

Demir (2015), ülkemizde geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacılara mülteci denilse de hukuki anlamda mülteci değillerdir. Çünkü mevzuata göre Türkiye'nin mültecilik başvurusu kabul edebileceği ülkeler sınırlı olmakla beraber o ülkeler arasında Suriye ve Ortadoğu ülkeleri bulunmamaktadır. Suriye'den gelen bu kişilere, Birleşmiş Milletler' in de uygun gördüğü bir tabir olarak geçici sığınmacı veya koruma altındaki geçici misafirler diye isimlendirmeliyiz. Suriyelilerden bir mülteci, yani daha doğrusu bir iltica başvurusu alınmamaktadır. Türkiye batılı ülkeler ve batılı ülkeler listesine eklenen bazı kuzey ülkelerinden gelebilecek başvurularla ilgili olarak, onlara mültecilik hakkı tanıyabilen bir ülke. Şimdilik mevzuat sınırları buna dayalı. Dolayısıyla

Suriye'den gelen kişiler için geçici koruma altındaki misafirler veya geçici misafirler tabirini kullanmak gerekmekte olduğunu ifade etmiştir.

Uluslararası göç konusunda; özellikle Suriye'den Türkiye'ye doğru olan göç akımı sonucunda Türkiye devleti açısından bu göç ve göçmenlere yönelik politikalar geliştirilmesinde daha çok yeni bir süreç olması gibi farklı kültürlerle ait bu göçmen grupları ile birlikte yaşam sürdürmek de Türk vatandaşları için yeni bir deneyim olmaktadır.

KONDA Araştırma ve Danışmanlık (2016)' ın raporuna göre; Suriye ve Suriyeli mülteci meselesinden en çok etkilenen ülkeler arasında Türkiye en önde gelmektedir. Türkiye' de bulunan Suriyeli sığınmacılar İçişleri Bakanlığı' na bağlı olan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü' nün sorumluluğu altındadırlar.2014 yılında çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği ile Suriyeli göçmenlerin hukuki statüleri belirlenmiştir. Geçici Koruma Yönetmeliği ile Suriyelilere ilk olarak açık sınır politikası gereği ülke topraklarına kabul edilme, geri göndermeme ilkesine uyum ve gelen göçmenlerin acil ve temel ihtiyaçlarının sağlanması gibi haklar tanınmıştır. Bu yönetmelik kapsamında koruma altına alınan Suriyelilere sağlık ve eğitim hizmetlerinden faydalanabilmeleri adına kimlik kartı çıkarılıyor. Suriyeli Göçmenlerin nüfuslarının fazla oluşu birtakım sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Sağlık, eğitim hizmetleri yetersiz kalmakta, barınma sorunu çözülememektedir. İş gücü piyasasında potansiyel ucuz emek gözüyle görülüyor, dezavantajlı şartlarda kayıt dışı çalışarak birçoğu yoksulluk sınırının altında yaşamlarını sürdürüyorlar.

2.9. Etnik Farklılık, Irkçılık ve Çok Kültürlülük

Kitlesel nüfus hareketleri sebebiyle artan etnik farklılık göç ülkeleri toplumlarının üzerinde önemli bir etki unsurudur. Göçmenler sıklıkla göç kabul eden ülke nüfusundan gelenekleriyle, dinleriyle, alışkanlıklarıyla, sosyal ve ekonomik statüleriyle farklıdırlar. Farklı dilleri konuşur, farklı kültürel unsurları taşır, cilt rengi, kıyafet tarzı gibi birçok yönden farklıdırlar. Göçmen gruplarda yaygın görülen başka bir özellik ise genellikle düşük sosyal statülü iş kollarında faaliyet gösterip, düşük gelir sahibi insanların yaşadıkları yerlerde yaşarlar (Castles ve Miller, 2008: 18).

Hükümet politikaları nasıl olursa olsun, göç olgusu yerel halkın belirli bir kesiminin sert tepkisini çeker. Göç olgusu toplumsal değişim gibi önemli bir duruma

sebebiyet vereceğinden yerel halkın hayat koşullarını önemli düzeyde etkileyebilme olasılığı insanlarda güvensizlik algısı oluşturabilir.

Göç alan gelişmiş ülkelerde halk içinde yaygın olan algılardan birisi, ülkelerine yönelen insan kitlelerinin kendi iş ve iş imkanlarını ellerinden aldıkları, ev ve ev kira fiyatlarını yukarıya çektikleri, devletin sağladıkları olanaklara rağbet ederek sosyal hizmetlere aşırı yük getirdikleri yönündedir. Malezya ve Güney Afrika gibi güneyin göçmen ülkelerinde göçmenler, işsizliğin, hastalığın ve suçun nedenleri olarak görülürler. Uluslararası göç toplum içindeki farklılıkları arttırır. Bu durum ise devletler için birçok sorun yaratır. En belirgin olanı ise sosyal politikalarıdır. Sosyal hizmetler ve eğitim farklı hayat unsurlarına ve kültürel pratikleri karşılayabilecek yeni yöntemlerle planlanmalı ve düzenlenmelidir (Castles ve Miller, 2008: 20-21).

Mülteci ve sığınmacı olmanın dinamikleri farklıdır. Mülteci ve sığınmacıları kendi ülkelerinden eziyet, şiddet ve baskıların yaşamlarını ülkelerinde sürdürmelerine izin vermediği için ayrılırlar. Bu göç hem yaşamının tehlikeli olduğu ülkelerinden ayrılma hem de başka bir ülkede daha iyi bir yaşam standartına sahip olma umudu ile güdülenir. Az gelişmişlik, fakirlik, kötü yönetim ve insan hakları ihlalleri hem ekonomik temelli göçe hem de siyasal amaçlı göçe neden olur (Castles ve Miller, 2008:44).

2.10. Etnik Azınlıkların Oluşumu

Göç sürecinin sonraki aşamalarında göçmenler kalıcı olarak yerleşerek farklı gruplar oluşturduklarında göçün toplum üzerindeki uzun dönemli etkileri gün yüzüne çıkar. Bir tarafta yerleşime izin vermek, vatandaşlığı ve sosyal farklılıkları kabul etmek, çok kültürlü bir toplum oluşarak etnik cemaatlerin var olmasına imkân sağlayabilir. Bir taraftan ise, yerleşime izin vererek yerleşenlerin vatandaşlık taleplerini reddetmek, kültürel ve sosyal farklılıkları yadsımak bölücü ve sakıncalı olarak görülen etnik azınlıkların oluşmasına yol açabilir. Göçmen ülkelerin birçoğu iki durum arasında bir yerde durmak zorundadır. Göçe karşı olan kesim azınlıkları; sosyal düzene, milli kimliğe ve ekonomik refah düzeyine bir tehdit olarak tanımlarlar. Etnik azınlıklar, egemen kısımlar tarafından fiziksel dış görünüş ya da ırk gibi görsel unsurlar, kökeni veya kültürü temelinde toplumsal hayatta kendilerine aşağı bir statü tanınan, ortak dil, din, tarih ve gelenek temelinde belli bir seviyede kolektif bilinç veya cemaat olma eğilimi taşıyan gruplar olarak tanımlanabilir. Etnik azınlık; “öteki” olarak yani olumsuz,

sakıncalı özellikler yükleyerek ve hâkim gruplar tarafınca alçak sosyal statülerin tanınması anlamına gelir. Etnik azınlık kendi anlamı ekseninde ise ortak paydada buluşan kültürel ve toplumsal özellikler ile grup üyelerinin ait olma bilincini tanımlar. Kimi azınlıklar bazı gruplar tarafından yaşadıkları dışlanma süreçleri ile oluşurlar. Kimi azınlıklar ise ortak kültür ve ortak etnik kimlik üzerine kurulur (Castles ve Miller,2008: 44-45).

Göç eden insanların topluma dahil edilmemesi durumu eşitsizliklere, ayrımcılığa ve toplumsal çatışmalara sebebiyet verebilir.

2.11. Mülteciler ve Sığınma

Dünya genelinde mültecilerin ve sığınmacıların sayılarında 1980’li yıllardan itibaren yüksek oranda bir artış görülmektedir. Bu insanlar parasal nedenler ile veya kazanç elde etmek için göç eden göçmenlerden farklı olarak iç savaştan, çatışmalardan ve şiddetten kaçan zorunlu göçmenlerdir.

1951 tarihli Mültecilerin Statüsüne ilişkin Birleşmiş Milletler Konvansiyonuna göre mülteci; dini, ırkı, milliyeti gibi nedenlerle şiddete uğrama korkusu yaşayan, bu sebeple kendi ülkesine dönemeyen ve dönmek istemeyen, vatandaşı olduğu ülkenin sınırları dışında yaşamak zorunda kalan kimsedir. Mülteciler genellikle kendi ülkelerine komşu olan bir ülkede mülteci statüsü kazanırlar. Eğer mülteciler bu ülkelerde kötü şartlarla karşılaşılırsa Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği bu mültecileri başka ülkelere yerleşmelerini sağlar (Castles ve Miller, 2008: 144-145).

Sığınmacılar, uluslararası sınırlar içerisinde koruma arayışında olan fakat henüz mülteci statülerini kazanamamış kişilerdir. Sığınmacılar statülerinin belirlenmesi ve kararlaştırılması çok uzun zaman aldığından uzun süre belirsizlik içinde beklerler. Bazı ülkelerde sığınmacıların iş hayatına katılmalarına izin verilmez ve kısıtlı ekonomik yardımlarla yaşamlarını idame ettirmeye çalışırlar. Sığınma müracaatlarının %90’dan fazlası reddedilir fakat yine de sığınmacıların çoğu kendi ülkeleri tarafından kabul edilmediklerinden dolayı ülkelerine geri dönemezler. Dünya üzerindeki toplam sığınmacı ve mülteci nüfusunun ancak küçük bir bölümü gelişmiş ülkelere ulaşabildiler (Castles ve Miller, 2008: 146).

2.12. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Toplumsal Açından Etkileri

Türkiye toplumu ile Suriyeli sığınmacılar arasında dil, kültür ve yaşam tarzı farklılıkları toplumsal uyumu güçleştirmektedir. Etnik ve mezhepsel farklılıklar toplumda gerilimi tetikleyebilecek zemin oluşturmaktadır. Suriyeli sığınmacıların yaşam koşullarının zorluğu ve eğitim imkânından faydalanmıyor olmaları uzun vadede suç oranlarındaki artışa sebebiyet vermekte, bazı sosyal krizlerin yaşanmasına zemin hazırlamaktadır. Buna rağmen kayda değer bir asayiş sorunun yaşanmamış olması önemlidir.

Yaşanan bir diğer sosyal problem ise çocuk işçiliğidir. Paraya duyulan ihtiyaç nedeniyle aileler çocuklarını okul yerine çalışmaya göndermektedirler. Genelde her alanda çalışmaya itilen çocuklar ucuz iş gücü gözüyle görülmektedir. Mültecilerin, özellikle büyük şehirlere göç eden mültecilerin sebep olduğu ortak etki ev kiralarının fahiş fiyatlara çekilmesi olmuştur. Kaldıkları meskenlerin yetersiz ve niteliksiz olmasının yanı sıra depo, kömürlük vs. gibi sağlıksız koşullara sahip olan mekânları, mal sahiplerinden yüksek fiyatlara kiralamışlardır.

Ortadoğu Araştırma Merkezi'nin (2015) çalışmasına göre Suriyelilerin iş gücü piyasasına girmesi ile birlikte yerel halkın iş fırsatlarının ellerinden alınacağına ilişkin tepkiler artmaktadır. İş yeri sahipleri her ne kadar yerel halkın vasıfsız işlerde çalışmak istememesi üzerine bu açığı Suriyeli mülteci işçiler ile kapattıklarını iddia etseler de yerel halk ellerinden iş imkanlarının alındığını, kendilerinin işten çıkarılarak yerlerine Suriyelilerin alındığı tepkisini dile getirmişlerdir.

Şehirde yaşayan mülteciler sağlık hizmetleri konusunda devlet hastanelerinden ücretsiz faydalanmaktadırlar. Demografik olarak bir arada görülen artık ve hastanelere olan rağbet nedeniyle hizmete ulaşımında birtakım sıkıntılar yaşanması sebebiyle hizmet alamadığını düşünen yerel halk tarafından tepki oluşmuştur.

Ortadoğu Araştırma Merkezi'nin (2015) çalışmasına göre belediyeler açısından yaşanan sıkıntı ise; mülteciler ile birlikte belediyeler çok fazla sayıda insana, aynı bütçe ile aynı hizmetleri vermek durumunda kalmıştır. Şehirlerin mevcut kapasitesi; çöp toplama, su temini, şehir temizliği vs. gibi konulardaki ihtiyaçları karşılamada sıkıntı yaşamaktadır.

2.12.1. Toplumsal Güvenlik Endişesi ve Sosyal Uyum

Şehirlerde yaşayan mülteciler, düşük profilli mahallelerde kendileri gibi mülteciler ile bir arada yaşamaktadırlar. Uyum sürecini zorlaştıran ve güvenlik sorunlarının ortaya çıkmasına neden olabilecek bir durumdur bu. Düşük profilli mahallelerde zor şartlar altında yaşıyor olmaları her türlü şiddet ve suç ortamına açık olmalarına zemin hazırlamaktadır. Ülkelerinden göç etmeye zorlanmış, ekonomik sıkıntılar yaşayan, kötü koşullara sahip mekânlarda hayatta kalmaya çalışan, dışlanmışlık ve ötekileştirilmiş duygusu ile başa çıkmaya çalışan gençlerin ileriki dönemlerde pek çok suç unsuruna açık olacağı söylenebilir. Şu an çok fazla hissedilmese de eğer gerekli politikalar hayata geçirilmezse önümüzdeki yıllarda güvenlik risklerinin doğmasına zemin hazırlayacaktır.

Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye yaptıkları göç her ne kadar geçici bir durum olarak görülse de gün geçtikçe kalıcı bir hal aldığı aşikârdır. Bu durum göç eden insanların psikolojilerini etkilediği gibi göç ettikleri çevrede yaşayan yerel halkın da bir kısmının tepkisini çekmektedir.

Mülteciler ve Türk vatandaşlar arasında farklı kültür ve yaşam tarzlarından kaynaklanarak yaşanan sosyal uyum sorunu sonucu yerel halkın tepkisi söz konusu olmuştur.

2.12.2. Uyum Politikaları Kalıcılığı Teşvik Eder Mi?

Uygulanan uyum politikalarında Türkçe dili öğrenimi bile sığınmacılara kalıcı olma düşüncesini benimsetebilir. Gelişmiş ve zengin ülkelerin yaşanan bu tip krizleri öteleme çabaları, dünyada dengesiz yük ve sorumluluk dağılımına sebep olmaktadır. Yaşanılan son göç krizinde de sorunun ötelenmesi ve dışsallanması, sorumluluktan mali destek vererek savılmaya çalışılması stratejik bir gerçektir ve kaygılar yersiz değildir. Tüm bu kaygı ve endişeler uyum politikalarının gerçekleşmesinin gecikmesine sebebiyet vermektedir. Bu tür uyum politikalarının toplumda olumsuz tepki ile karşılanarak, sığınmacıların kalıcı olmalarının özendirilmesinden endişe edilmektedir. Bu sebepten sığınmacı nüfusun fazla olduğu Türkiye, Lübnan, Ürdün gibi ülkeler stratejik bir planlama ile kendi politika ve projelerini gerçekleştirmekten imtina etmektedirler. Söz konusu bu durum Türkiye' de açık bir şekilde gözlemlenebilmektedir. Bu sebeple; uluslararası kurum ve kuruluşların, BM de dahil

olmak üzere, uluslararası STK'ların faaliyetlerine yönelik endişeler iş birliği imkanlarını kısıtlayabilmektedir. Bu konuda uluslararası kurumlar Türk kamu kurumları ile ortak projeler geliştirmede güven zemini oluşturmalarıdır (Erdoğan, 2018: 14-15).

2.12.3. Türk Kızılay'ının ve İş Birliği Yaptığı Kuruluşların Uyum Sürecine Katkıları

Birleşmiş Milletlerin dünyanın hemen her ülkesinde faaliyeti bulunan ve AB tarafından finanse edilen Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından uygulamaya geçirilen “Suriye krizine yanıt olarak Türkiye’ de dayanıklılık” projesi için Türk Kızılay’ı ile iş birliği protokolü imzalanmıştır (www.kizilay.org).

Kızılay ve UNDP'nin Suriyeliler için yaptığı iş birliği şu şekilde açıklanmıştır. (2018):

“Protokol kapsamında, 2019 yılında uygulamaya alınacak olan “Suriyeli Yetişkinler İçin Türkçe Öğrenme Programı” nun çerçevesi belirlendi. Programla Türkiye’ de yaşayan 18 yaşından büyük Suriyelilerin iş piyasasına erişimlerinin kolaylaştırılması ve ev sahibi topluluklarla göçmen halk arasındaki sosyal uyumun geliştirilmesi amaçlanıyor. Bu kapsamda ise Halk Eğitim Merkezlerinde Türkçe dil eğitimleri verilecek. Programa katılacak olan Suriyelilere ise katıldığı saat kadar nakdi destek verilecek olup bu destekler Kızılay Kart üzerinden yararlanıcıların hesaplarına aktarılacak. Programın 11 ilde gerçekleştirilmesi planlanırken (Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis, Hatay, İzmir, İstanbul, Bursa, Konya, Adana ve Mersin) programdan 52.000 Suriyelinin yararlanması hedefleniyor”.

Bu proje ile birlikte Suriyeli mültecilerin istihdamı konusunda istikrarlı ve uzun vadeli sonuçlar hedeflenmiş olup tarihte görülmemiş bir mülteci akımıyla mücadele etmekte durumunda kalan Türkiye'nin yaşadığı ve yaşayacağı çok boyutlu krizler karşısında bu proje ile istihdamı eğitim ve sosyal hizmetleri bir arada sunarak birçok açıdan faydalı ve çözüme yönelik bir süreç yaşanacağı öngörülmektedir.

2.12.4. Türkiye’de UNHCR (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği)

BM Mülteci Örgütü; UNHCR'nin görev ve amaçlarını şu şekilde aktarmıştır:

“Bugün, günümüzdeki çatışmaların sayısı, karmaşıklığı ve uzun süreye yayılması, zorla yerinden edilmenin Birleşmiş Milletler’ in kuruluşundan bu yana görülmemiş bir düzeye ulaştığını gösteriyor. Halihazırda dünyada 68 milyondan fazla insan zulüm, çatışma, yaygın şiddet ya da insan hakları ihlalleri sebebiyle yerlerinden edilmiş durumdadır. Türkiye dünyada

en yüksek sayıda mülteciye ev sahipliği yapan ülke olmayı sürdürüyor.1960'tan bu yana, BM Mülteci Örgütü (UNHCR) sığınma ve mülteci konularında Türkiye ile yakın iş birliği içerisinde çalışıyor. Türkiye ve UNHCR mevcut iş birliğine resmîyet kazandıran ve sağlamlaştıran Ev Sahibi Ülke Anlaşması'nı 1 Eylül 2016'da imzalamıştır. UNHCR' nin Türkiye operasyonu, Ankara'daki merkez ofisinin yanı sıra İstanbul, İzmir, Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa ve Van'daki saha varlığıyla dünyadaki en büyük operasyonlarından biridir. Temel amacı, mültecilerin haklarını ve refahını korumaktır. Bir noktada evlerine gönüllü dönüş, yerel entegrasyon ve üçüncü bir ülkeye yerleştirme seçenekleriyle, her bireyin sığınma talebinde bulunma hakkını kullanabilmesini ve başka bir ülkede mülteci olarak güvenli bir şekilde barınabilmesini sağlamak için mücadele eder. Ayrıca, UNHCR'nin yetki alanı içerisinde vatansız kişilere yardım etmek de vardır”.

BM Mülteci Örgütü Türkiye’de UNHCR’ nin temel faaliyet alanlarını şu şekilde aktarmıştır:

“1. Birleşmiş Milletler kuruluşlarının, Türkiye'nin Suriye mülteci krizine müdahalesini desteklemek amacıyla yürüttüğü çalışmalara liderlik etmek ve koordinasyonu sağlamak,

2.Uluslararası koruma ihtiyacı içindeki kişiler için Türkiye’de mevcut olan koruma ortamını ve sosyal destek mekanizmalarına erişimi güçlendirmek,

3. Türk yetkililerle yakın iş birliği içerisinde çalışarak kamplarda ve kentsel alanlarda yaşayan mültecilere insani yardım sağlamak,

4.Ulusal sığınma sisteminin güçlendirilmesi için kurumsal ve yasal kapasite artırma aktivitelerine destek sağlamak ve katkıda bulunmak,

5.Suriyeli olmayan sığınmacıları kaydedip, yetki alanı çerçevesindeki Mülteci Statü Belirleme işlemini gerçekleştirmek ve üçüncü ülkelerde yeniden yerleştirme ve diğer yasal yolları takip etmek”.

2.12.5. Suriyeli Mültecilere Yönelik Sağlanan Nakdi Yardımlar

2.12.5.1. S.U.Y (Sosyal Uyum Yardımı)

Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardımı Programının esaslarını Türk Kızılayı (2016) şu şekilde aktarmaktadır: “Yabancılara yönelik sosyal uyum yardımı programı, Türkiye’ de Uluslararası/ Geçici Koruma altında yaşayan,1.4 milyonun üzerinde kırılğan durumdaki yabancının gündelik, temel ihtiyaçlarını onurlu bir şekilde karşılamak üzere planlanmış nakit temelli insani destek programıdır. Program Avrupa Birliği İnsani Yardım ve

Sivil Koruma Birimi (ECHO) tarafından finanse edilmekte; Türk Kızılay, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) ve BM Dünya Gıda Programı (WFP) iş birliğinde yürütülmektedir. Program uygunluk kriterini karşılayan yararlanıcılar, KIZILAYKART ödeme sistemi üzerinden hanede kayıtlı her birey için aylık 120 TL yardım alır. SUY programı kapsamındaki periyodik ek ödemeler üçer aylık dönemlerde yapılmaktadır”.

2016 yılında Dünya Gıda Programı (WFP); Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardımı Programı hakkında açıklamalarda bulunmuş, AB tarafından finanse edilen, Türk Kızılayı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile birlikte çalışarak programın ülke çapında uygulanması sağlanan programın hedefleri arasında:

- *“Temel ihtiyaçlarını karşılamaları için muhtaç durumdaki mültecilere yardım etme,*
- *Ailelerin, çocuklarını okul yerine çalışmaya gönderme gibi hayat şartlarıyla başa çıkma stratejilerini kullanmalarını azaltma,*
- *Ailenin borcunu azaltma ve ailelerin mali kontrol ve bağımsızlıklarını yeniden kazanmalarına yardımcı olma,*
- *Mültecilerin ulusal sosyal koruma programlarına entegrasyonunu kolaylaştırma”* sayılmaktadır.

2.12.5.2. Yabancılara Yönelik Şartlı Eğitim Yardımı

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) 2016 yılında Yabancılar Yönelik Şartlı Eğitim Yardımı hakkında şu açıklamalarda bulunmuştur: *“Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB), Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Türk Kızılayı ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) mültecilere yönelik olarak ülke çapında “Eğitim için Şartlı Nakit Transferi” (Şartlı Eğitim Yardımı – Ş.E.Y.) adlı bir sosyal yardım programı uygulamaktadır. Bu program, 2003 yılından beri Türk vatandaşlarının yanı sıra Türkiye’de ikamet eden yabancılara yönelik olarak ASPB tarafından uygulanan Ş.E.Y. programının kapsamı genişletilmiş hâlidir. Kamp dışında yaşayan bütün mülteciler, uyruklarına bakılmaksızın (uygunluk kriterlerine uyum sağladıkları sürece) bu yardımdan faydalanabilirler. Ş.E.Y. programı, yardım açısından uygunluk kriterlerini karşılayan ailelere, çocuklarının düzenli olarak okula devam etmeleri koşuluyla, nakit yardımı yapılmasına olanak sağlamaktadır (anaokulundan başlayarak 12. sınıf dâhil olmak üzere)”.*

2.13. Suriyeli Sığınmacı Krizi ve Türkiye'nin Göç Alan Ülke Olma Durumu

15 Mart 2011 tarihinde Arap Baharı adı altında gerçekleşen gösteriler ile başlayan Suriye krizinde, 2011 yılı Nisan ayı itibariyle yaşanmaya başlayan çatışma ortamı ülkeyi iç savaşa sürüklemiş, çatışma ve savaş ortamının ülke geneline yayılmasıyla, hayatlarını yaşayamaz, temel ihtiyaçlarını karşılayamaz hale gelmesiyle güvenliklerinden endişe eden Suriyeliler ülkelerini terk etmek zorunda kalmışlardır. Suriye'de yaşanan olayla neticesinde meydana gelen kitlesel iç ve dış göç, dünyanın yaşadığı en büyük krizlerden biri olmuştur (Tunç, 2015).

Türkiye'nin coğrafi konumu açısından Suriye' ye komşu olması, güvenli bölge olarak görülmesi ve göçmenlere yönelik sürdürdüğü olumlu politikalar Türkiye'nin Suriye'den en çok göç alan ülkelerin başında gelmesinin en önemli sebepleri arasındadır (Küçükvatan, 2011). İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 11.04.2019 tarihli verilerine göre kayıt altına alınabilen Suriyeli göçmenlerin sayısı 3 milyon 621 bin 330 olarak bildirmiştir (İç İşleri Bakanlığı, 2019).

Türkiye'ye Suriye'den ilk büyük göç kfilesi 2011 yılında gelmiştir. Göç hareketlerinde bazı bölgelere olan yerleşim oranının diğer bölgelere oranla daha fazla olduğu görülmektedir (Taşçı, 2009). Türkiye'ye göç eden mültecilerin de ülkenin çeşitli yerlerine yerleşmelerinde yerleşim oranlarının fazla olduğu şehirler incelendiğinde sınıra yakın veya gelişmiş kentler olduğu görülebilmektedir. İş imkanları, sağlık hizmetleri, sosyal ve ekonomik olanaklara kolay ulaşım sağlanabilen İstanbul gibi büyükşehirlerine rağbet edilmesi anlaşılabilir bir durumdur. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü' nün 11.04.2019 tarihli verilerine göre; Suriyeli sığınmacıların nüfusunun illere göre dağılımı incelendiğinde birinci sırayı İstanbul 553,387 ile, 2. Sırayı Şanlıurfa 447,622 ile,3. Sırayı ise Hatay 434.046 ile almaktadır (İç İşleri Bakanlığı, 2019). Bu kadar fazla sayıda olan göçmenin Türkiye' de yaşıyor olması göçün bazı hususlar üzerinde değişim ve dönüşüm dinamiklerine sebep olacağı öngörülebilir. Bu değişim ve dönüşüm dinamikleri hem göç alan ülkelerin yerel halkı üzerinde, hem göç eden göçmenler üzerinde etkili olacağını söylemek mümkündür (Şeker ve Uçan, 2016).

Uluslararası göç meselesi birçok dinamiğe sahip son derece kompleks bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Son yüzyılda gerçekleşen göç hareketleri, niteliksel ve sayısal özellikleri bakımından oldukça evrilmiş durumdadır. Bu değişim ve dönüşümün

en temel sebebi, küreselleşme ile birlikte insanların ve devletlerin uluslararası göç hareketleriyle karşı karşıya kalmış olmasıdır. (Ünal, 2014: 69)

Tarihsel sürece baktığımızda Türkiye 1960'lı yıllarda birçok Avrupa ülkesinin ucuz iş gücü açığını karşılayan, batıya işçi gönderen yani "göç veren "ülke konumundaydı. Türkiye'ye son yıllarda yönelen göç hareketleri ülkeyi "göç alan" ve jeopolitik konumu sebebiyle "geçiş ülkesi" olma durumuna getirmiştir. Bu durumun sebeplerine yönelecek olursak Türkiye'ye sınır komşusu olan ülkelerde yaşanan, ekonomik, siyasi çıkmazlar ve güvenlik sorunları buralarda yaşayan insanları Türkiye'ye göçe yönlendirmiştir. Ayrıca önceden de bahsedildiği gibi Türkiye'nin Asya ve Avrupa kıtaları arasında bir köprü vazifesi görüyor olması, ülkenin jeopolitik konum özelliği sonucu olarak gelişmiş batı ülkelerine göç etmek isteyen göçmenlere, Türkiye "geçiş alanı" olmuştur.

2.14. Türkiye'de Mültecilere Karşı Olan Yabancı Korkusu

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü' nün açıkladığı rakama göre, Türkiye'de koruma kapsamındaki Suriyeli sayısı 11/04/2019 tarihi itibarıyla 3.621,330'dur. Böylesine yoğun bir göç akımını yeni deneyimleyen Türkiye'nin çeşitli illerinde mültecilerin bir bölümü kamplarda, bir bölümü ise yerel halk ile beraber yaşamaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü' nün açıkladığı rakamlara göre 139.150 Suriyeli mülteci Geçici barınma merkezlerinde yaşamakta, 3.482.180 Suriyeli mülteci ise geçici barınma merkezleri dışında kentlerde yaşamaktadırlar (İçişleri Bakanlığı, 2019).

Geçici koruma rejimi çerçevesindeki yasal düzenlemeler, göçmenlere;" kişilerin arzusu dışı geri göndermeye karşı koruma" sağlamaktadır. Daha açık bir anlatımla, bu yönetmelikte coğrafi sınırlama Suriyeli mülteciler açısından fiilen kaldırılmış bulunmaktadır. Uluslararası göçler ve sığınmacılar hususu önlemsiz ve kontrolsüz bir şekilde gerçekleştiğinde göç alan ülkelerdeki yerel halk tarafınca etnik şiddet, yabancı korkusu, sosyal çevre uyum kaygısı gibi güvenlik tehditlerine dönüşebilmektedir.

Yerel halk tarafından oluşan yabancı korkusu algısı ileriki dönemlerde 'göçmenler ucuz işçi olur, yerli halk arasında işsizlik artar, doğurganlıkları ile sosyal sistemi çıkmaza sürükler ve milli kimliklerini tehlikeye düşüreceklerini' düşünürler gibi sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik hususlarda yeni argümanlar ileri sürerler (Ünal, 2014: 67).

2.15. Sosyal Dışlanma Olgusu

Sosyal dışlanma kavramı ilk olarak yetmişli yıllarda Fransa'da kullanılmaya başlanmıştır. 90'lı yıllardan itibaren tüm dünyada kullanılmaya ve benimsenmeye başlayan bu terim önceleri siyasetçiler, sosyal bilimciler olmak üzere yoksul insanlardan, 'dışlanmışlar' diye söz etmişlerdir. Kavram; temel sosyal politik sorunlardan olan, işsizlik, yoksulluk, ayrımcılık, eşitsizlik gibi sorunları nitelemektedir. Sosyal açıdan dışlanmaya maruz kalan bu insanlar; toplumsal ve ekonomik desteklerden yoksun kalarak dezavantajlı şartlarda yaşam mücadelesi vermekte olan kitleleri ifade eder. Travmatik süreçler yaşayabilme riskleri çok yüksek olan; eğitim istihdam gibi fırsatlardan faydalanarak kendilerini geliştiren, üreten insanlar olma seçeneklerinden de yoksundurlar. (Yolcuoğlu, 2017: 348).

“Dışlanma kavramını ilk kullanan kişi Fransa'da Chirac hükümeti zamanında Sosyal İşlerden Sorumlu Devlet Bakanı olan Rene Lenoir'dir. Lenoir, ekonomik büyümenin sonuçlarından yararlanamayan kişileri dışlanmış olarak tanımlamıştır. Buna göre toplumdaki dışlanmış olanlar salt yoksul kişilerden oluşmamaktadır: zihinsel engelliler, fiziksel engelliler, çok yaşlı olan kişiler, istismar edilen çocuklar, madde bağımlıları, intihara eğilimi olan kişiler, suçlular, tek ebeveynli aileler, marjinal kişiler, sorunlu aileler, a-sosyaller ve diğer sosyal, uyumsuz kişiler olmak üzere yaklaşık olarak Fransa nüfusunun %10'luk bir bölümü toplumdaki dışlanmışlardır” (Topateş, 2009)

Kavram ilk olarak 1974 yılında René Lenoir tarafından toplumdaki dışlanmış kesimleri ifade etmek için kullanılmıştır. Sosyal dışlanma kavramı daha yaygın olarak 1980'ler ve 1991'ler boyunca Avrupalı politikacılar tarafından kullanılmıştır (Marshall, 2007). 1997 yılında Amsterdam Antlaşması ile ‘sosyal dışlanma ile mücadele’ Avrupa Birliği'nin amaçlarından biri haline gelmiş ve 2011 yılında Lizbon toplantısında da bir anlaşma ile pekiştirilmiştir (Dedeoğlu ve Gökmen, 2011). Daha sonra kavram; literatürde göç, mekân ve yoksulluk olgularıyla ilişkilendirilerek birçok çalışmaya konu olmuştur.

Yapısal ve/veya şahsi nedenlere bağlı olarak mekânsal anlamda olmasa da sosyal katılım anlamında içinde yaşadıkları toplumun dışında kalmaları ve bu toplumda vatandaşlığa ilişkin eylemlere katılamamaları olarak tanımlanabilir (Sapançalı, 2005).

Sosyal dışlanma kavramı durağan olmayan dinamik bir kavram olarak bir süreci ifade etmektedir. Sosyal dışlanma; kişilerin yoksulluğu, eğitim imkanlarından

yoksunluk veya ayrımcılık dolayısıyla topluma dâhil edilmemeleri ve sosyal hayata özgürce katılımlarının engellenmesi sürecine karşılık gelmektedir. Bu etkenler dışlanmaya maruz kalan kesimin iş gücü piyasasına, eğitim imkânlarına ulaşmalarında engeller meydana getirirken diğer yandan toplumsal ilişkiler kurmalarına ve sosyal hayata katılımlarına engeller oluşturmaktadır.

Toplumsal dışlanma; bireylerin toplumsal hayata tam olarak uyum sağlayamaması toplumun kendi dışında kalan bireyleriyle tam olarak bütünleşmesinin engellenme sürecidir. Terim olarak dışlanma bir kişinin ya da herhangi bir şeyin başka biri tarafından dışarıda bırakılmasına işaret eder (Giddens, 2008).

Sosyal dışlanmaya maruz kalan bu kesimin elindeki imkânlar sınırlı olup genelde kendini güçsüz ve günlük yaşamını etkileyecek kararların alımında kontrolü elinde tutmaktan aciz hisseder.

Sosyal dışlanma hayatın zor şartları karşısında, bireylerin terk edilmişlik, sosyal ihmâl durumlarıyla yabancılaşma sürecine maruz kalmasını sağlayarak, vatandaşların toplumsal aidiyet duygularını kaybetmelerine yol açabilecek durumları içermektedir. Sosyal dışlanma süreçlerine maruz kalmış bireyler ve kitleler, eşitsizliğe, sosyo-ekonomik risklere karşı korunmasız ve savunmasız kalmış kişilerdir. Dezavantajlı yaşam koşullarında yaşamaları, kamu kaynaklarından faydalanamamaları kendi yetersizliklerinin sonucu değil politik ekonomik sistemin eksikliğinin bu kişileri yok saymasının sonucudur (Yolcuoğlu, 2017: 350).

Bir ülkede yaşayan tüm bireylere yönelik iş sahaları, iş imkânları ve insan onuruna yakışır bir hayat yaşama olanakları bulunmuyorsa, o ortamda yaşayan bireylerin sosyal dışlanma süreçlerini yaşama olasılığı oldukça yüksektir. Bireyler hak ve özgürlüklerine sahip değillerse dışlanmışlık ve ötekileştirilmişlikten kurtulabilme imkânları oldukça düşüktür.

Kişiler, vatandaş olmanın gerekleri olan sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel haklardan kendilerine düşen paydan yeterince faydalanamadıklarında ekonomik yoksunluk yaşamaya başlamakta ve toplumsal alanın dışına itilmektedirler. Sosyal dışlanma ekseninde üzerinde durulması gereken konu, toplumsal eşitlik sağlanmasına yönelik sosyal haklardır. Sosyal dışlanmasının kaynağının 'eşitsizlik' olduğu düşünüldüğünde, sosyal hakların kısıtlılığı önemli bir etkidir. Yoksulluk kavramına

sosyal dışlanma boyutundan bakıldığında yalnızca bir gelir kısıtlılığı değil, hayatın sunduğu fırsatlardan faydalanma becerisinin yetersizliği şeklinde kendini göstermektedir (Yolcuoğlu, 2017: 351). Yolcuoğlu'na göre sosyal dışlanmanın en temel nedenlerinden biri eşitsizliktir. Sosyal dışlanma olgusu gelişmekte olan ülkelerde mal ve hizmet piyasalarından dışlanma, mülkiyetten dışlanma ve kayıt dışı istihdam üzerinde yoğunlaşmaktadır. Yoksullar, engelliler, mülksüzler, işsizler, mahkumlar, bağımlılar, göçmenler, etnik azınlıklar, sosyal yardıma muhtaç insanlar sosyal dışlanmaya maruz kalmakta yüksek risk taşırlar. Sosyal dışlanma olgusu ile mücadelede en etkili yol, toplumu oluşturan tüm bireylerin devlet eliyle asgari gelir güvencesine tabi tutulması ve bunun hak olarak sunulmasıdır.

Sonuç olarak sosyal dışlanma; ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi yönden bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılayamaması ile başlayan bireylerin toplumsal bağlarının kopmasına kadar giden, insanın hak ve özgürlüklerinden yoksunluğunu ifade etmektedir. Vatandaşların hak ve özgürlüklerini hayata geçirebilmeleri için, üretim süreçlerine dahil olabilmeleri, gelir dağılımında ve tüketimde de söz sahibi olmaları gerekir. Sosyal dışlanmayı önleyebilmek için her birey, oluşturduğu toplumun bir parçası olarak görüldüğü sosyal bütünleşme ve kaynaşmaya ulaşmak amaçlamalıdır (Yolcuoğlu, 2017: 353).

İnsanların; sosyal hayattan uzaklaştıracak seviyede maddi ve manevi yoksunluk içinde olmaları kişisel haklarını koruyacak kurumlardan yoksun olmalarını ifade eden sosyal dışlanma olgusu çağımızın en önemli sorunlarından biridir. Sosyal dışlanmaya neden olan etmenler arasında; ekonomik dışlanma, toplumsal ilişki ağının zayıflaması, kurumsal dışlanma, kurumsal desteklere ulaşmada yoksunluk şeklinde sayılabilir. Bu faktörler birbiriyle girift ve karşılıklı olarak etkileşim içinde olan olgulardır. Yalnızca işsizlik ve yoksulluk kavramları bile sosyal dışlanma olgusunun açıklanmasında kilit kavramlardır. Çalışmamızda ele aldığımız Suriyeli mülteciler ve ailelerinin toplum içerisinde yaşadıkları sosyal dışlanma durumu ile işsiz olmaları, çalıştıkları işlerin düşük profilli az ücretli olması yaşadıkları meskenlerin elverişsizliği gibi birçok sonucu doğurmaktadır. Bu durum ise göçmen kesimin dışlanma sürecine en çabuk dahil olan topluluk olma durumuna düşürmektedir. Bu çalışmada sosyal dışlanma boyutları ve süreçleri ele alınacaktır.

2.15.1. Sosyal Dışlanma Türleri

2.15.1.1. Ekonomik Dışlanma

Ekonomik alanda görülecek olan sosyal dışlanma şekli mal, hizmet ve iş gücü piyasasından dışlanma ile kendisini göstermektedir. Mal ve hizmetlerden dışlanma olarak kişilerin hayatlarını geçindirme imkanlarından yoksun kalmaları olacaktır. Geçimden dışlanma durumu insanın birincil ihtiyaçlarından olan beslenme ihtiyacından mahrum kalma düzeyinde olabileceği gibi barınma, sağlık, eğitim, iletişim ve ulaşım gibi temel hizmetlerden de yoksun kalma biçiminde de etkisini gösterebilir.

İş gücü piyasasının dışında kalmaları sebebiyle yaşanan işsizlik ekonomik dışlanmanın en bariz meydana çıkış şeklidir. Dışlanan kişilerde işsizlik olgusu, zihinsel olarak işe yaramazlık duygusu uyandırdığı gibi aynı zamanda bu durum kişinin yeterli gelir elde edememesinden sebep toplumla bütünleşmesini engeller ve yaşadığı riskleri arttırmaya devam eder.

Yasal olmayan yollardan çalışan ve hak ettiği ücreti alamayan Suriyeli mülteciler, hayatlarını idame ettirebilmek adına sigortasız, düşük profilli, niteliksiz işlerde hak edilenden düşük ücretlerle çalışmaya devam etmektedirler (Kalaycı, 2014: 12-13). Suriyeliler Türkiye’ de yoğun olarak tekstil, tarım, inşaat sektörlerinde çalışmaktadırlar. Kötü çalışma koşulları olan ve kimsenin çalışmak istemediği işlerde düşük ücretlere çalışmayı kabul etmek zorunda kalmışlardır. Kazanılan düşük gelir ile geçim sıkıntısı yaşanmakta bu sebeple çocuklar dahil tüm aile bireyleri çalışmak durumunda kalmaktadır. Bu durum neticesinde Türkiye’ de çocuk işçiliğinin artmasına sebebiyet vermektedir (Kutlu, 2015: 8).

Niteliksel olarak yetişkin bireylerin çalıştırılması gereken işlerde daha az maliyete çalıştırılan çocuklar istismara uğramakta ve ciddi sağlık sorunları ile karşı karşıya kalabilmekteledir. Çalıştıkları işin piyasa değerinin üçte birine çalışmaya gönüllü olan Suriyeliler, kötü çalışma şartlarında, iş sağlığı ve güvenliği önlemleri olmaksızın çalıştıklarından, iş kazası geçirme ve meslek hastalığına yakalanma riskleri oldukça fazladır. Maddi yoksunlukları ise sağlık hizmetlerine ulaşmalarını kısıtlamaktadır (Türk Tabipler Birliği, 2016: 12-33).

İş gücü piyasasının yapısının anlaşılması sosyal dışlanma süreçlerinin anlaşılabilmesi bakımından ciddi önem arz etmektedir. İş gücü piyasalarının sosyal

dışlanma ile olan ilişkisi iki boyutta anlatılabilir. Birincisi istihdamdan dışlanma biçimidir. Uzun süredir işsiz olan grup bu hususa dahildir. İkincisi ise, iş gücü piyasası içerisinde meydana çıkan sosyal dışlanmadır. Bu hususa ise geleceği olmayan, güvencesiz ve düşük profilli işlerde çalışan kişiler dahildir.

En basit tanımıyla ekonomik dışlanma, insanları birincil ihtiyaçlarını (yeme, içme, barınma, sağlık ve eğitim gibi) karşılayacak asgari gelirden yoksun olmalarıdır. Birincil ihtiyaçlarını karşılayamayan herkes gibi özellikle konu Suriyeli mülteciler olduğunda sosyal dışlanma kaçınılmaz olmaktadır.

Sosyal dışlanma günümüzde yoksulluk ile birlikte kullanılan bir kavram olmuştur. İşsizlik ve yoksulluk peşinden sosyal dışlanmayı da getirince derin bir toplumsal yıkım ve gelecek nesillerin mahvoluşuna dönüşür. İnsanların çalışma hayatı, ekonomik kazanç sağlama, sosyal katılım, maddi ve manevi yönden sağladığı tatmin bakımından en önemli mekanizmalardan biridir. İnsanların birincil ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için elzem olan gelirden yoksun olmaları ekonomik dışlanmayı ifade eder. Daha birincil ve temel ihtiyaçlarını bile karşılayamayan birey ve ailesinin sosyal hayata katılımı ve uyumu neredeyse imkânsızdır. İşsizlik durumu ekonomik dışlanmanın en önemli nedenlerinden olsa da iş sahibi olmak ta ekonomik dışlanmayı önleyememektedir. Düşük profilli işlerde, sigortasız, güvencesiz ucuz iş gücü olarak çalışan Suriyeli mültecilerin durumu buna en iyi örnektir.

Türkiye'ye Suriyeli mültecilerin ilk geldikleri dönemlerde Türk vatandaşlarının misafirperverlikleriyle karşılanmış olsalar da, aradan geçen çözümsüz süreçler ve göç eden mültecilerin sayılarındaki artış; yerel halkın ulaştığı ve faydalandığı birçok hizmetin aksamasına, sağlık sektörünün artan nüfus ile sıkıntıya düşmesine, kira artışlarına, iş kayıplarına ve güvenlik endişelerine sebep olmuş ve bu gibi durumlarda sosyal dışlanma olgusunun daha da belirgin olmasına sebep olmuştur (Erdoğan, 2015: 22-23).

Maddi imkânı yerinde olan mülteciler ise dinsel, etnik, sosyal ve kültürel hayatları açısından sosyal dışlanmaya maruz kalmaktadırlar. Yani daha çok Suriyeli kimlikleri nedeniyle dışlanma ile karşı karşıya gelebilmektedirler.

Düşük gelir düzeyine mensup Suriyelilerin yaşadığı sosyal dışlanma yeni etnik ve kültürel nedenlerle beslenmesiyle birlikte daha çok ekonomik unsurlardan

beslenmektedir. Bunun göstergesi olarak ucuz iş gücü gözü ile görülmeleri ve kira artışları yerel halk ile aralarındaki gerilime temel oluşturmaktadır.

Yaşadıkları bu süreçte göçmenler, yaşamlarını idame ettirme iç güdüsüyle düşük nitelik ve düşük ücretli işleri kabul edip çalışmaktadırlar. İşverenlerin gözünden bu kesime ait insanlar ‘ucuz iş gücü deposudur’. Düşük nitelikli her türlü işte çalışmak isteyen mülteciler, yerli halkın çalıştığı işlerde çalışmakta fakat daha az ücretlere sigortasız bir şekilde çalışmaktadırlar. Bu durum işverenler için çekici bir duruma dönüşmekte ve işverenlere cazip gelmektedir. Onlar için ucuz iş gücü potansiyeli olarak görülmektedirler. İkamet ve çalışma izni olmayan fakat geçimlerini sağlayabilmek için ucuza ve sigortasız şekilde çalışmak zorunda kalan Suriyeli mülteciler sömürü ilişkilerinin kurbanı olmaktadır.

2.15.1.2 Mekânsal Dışlanma

“Mekânsal dışlanma; farklı nedenlerden ötürü, belli mekânlara erişememe, mekânlardan yararlanmada kısıtlamaların/sınırlamaların bulunması olarak tanımlanmaktadır. Mekânsal dışlanmada kişiler bir taraftan yaşadıkları bölgenin özellikleri nedeniyle dışlanabilir/ayrımcılığa uğrayabilirken bir yandan da kamusal hizmetlere erişimdeki güçlükler nedeniyle toplumsal hayata katılamayabilirler” (Adaman & Keyder, 2006, aktaran: Şentürk, 2015).

Kişilerin hayatlarını sürdürdükleri mekân sebebiyle dışlanması durumudur. Sosyal dışlanma bireysel nedenlere ek olarak mekânsal nedenler de ilgilidir.

Kentsel ve mekânsal gerilim, kentlerin kamuya açık alanlarında karşılaşmalar ile pekişmektedir. Otobüslerde, çarşıda, pazarda, hastanelerde mülteciler ile karşılaşan yerel halk bu kentsel kaynakların paylaşılmak zorunda kalınması durumu sebebiyle mültecilere karşı hoşnutsuzluk duygusunu pekiştirmektedirler.

Hayat idame ettirilecek mesken olarak barınma, kişi için pek çok işleve sahiptir. Barınak, mesken, mal, gelecek güvencesi kişiyi dış dünyanın etkilerinden koruyan, bireye toplum içinde yaşayabilmesi için imkân sunan kişisel alanını koruyabileceği özel bir alan olma gibi işlevlere sahiptir.

Kentlerde yaşayan yoksul insanların en büyük problemlerinden biri konut sıkıntısıdır. Toplumun azımsanamayacak bir kısmının düzenli olarak elde ettiği bir geliri olmayan ya da düşük ücretlerle hayatlarını sürdürmek zorunda oldukları göz ardı

edilerek konut satın alınması, mülk sahibi olunması gerektiği gibi olgular topluma empoze edilip yaygınlaşmıştır. Bu durum toplumsal tabakalaşmanın en bariz görünüş şeklidir. Toplumca benimsenen mülk sahibi olmak gerektiği düşüncesi sonucu; yapılan konutlar ancak toplumun orta-üst gelir sahibi gruplarına uygun olarak fiyatlandırılmakta, düşük gelir profiline sahip insan gruplarına yönelik yapılan konutlar ise insan onuru dikkate alınmadan sadece neredeyse bir barınak olarak inşa edildiği için buralarda yaşamayı kabullenenleri mutsuz etmektedir. Ülkemize sığınan Suriyeli mültecilerin yaşadıkları yerlerde karşılaştıkları en büyük sorunlardan biri mekânsal dışlanmadır. Görüşülen katılımcıların en önemli sıkıntılarında biri iyi şartlardaki evlerin kendilerine verilmemesi sebebi ile kömürlük, merdiven altı harabe barınaklar, bodrum gibi kötü şartlara sahip meskenleri kiralamak zorunda kalmaları olmuştur. Yüksek kira ücretlerinden dolayı bu tek odalı meskenlerde iki üç aile birlikte yaşamak zorunda kalmışlardır. Kentlere göç eden Suriyeli mültecilerin, zaten kıt durumda olan bütçeleri sebebiyle çoğunlukla kentlerdeki en yoksul semtlere yerleşmeye mecbur kalırlar. Bu bölgelerin sahip olduğu kötü fiziksel koşullar mültecilerin dışlanmasındaki mekânsal boyutu simgeler. Hâlihazırda dışlanmaya açık bir durumda olan mülteciler dışlanma süreçlerinin en yoğun yaşandığı yoksul mahallelere yerleşmek zorunda kalmaktadırlar. Maddi yoksulluk yaşamak sosyal, kamusal ve mekânsal dışlanmayı beraberinde getirir de sosyal dışlanmanın tek sebebi değildir.

2.15.1.3. Kültürel Dışlanma

Ülkemize sığınan birçok mültecinin yaşadığı en önemli sorunlardan biri olan kültürel dışlanma Suriyeli mültecileri de birçok yönden etkilemektedir. Toplumun konuştuğu dilden farkı bir dil konuşuyor olmak, farklı dini ritüelleri yaşamak, farklı bir etnik kökene sahip olmak, farklı giyim kuşam alışkanlıkları, farklı bir ten rengi gibi dışarıdan bakıldığında toplum içinde yaşayan farklı bir grup olarak bariz bir şekilde görülebilen bu özellikler toplumla bütünleşmelerinde zorluklar yaşamaları kültürel dışlanma nedenleri arasında gösterilmektedir.

Bazı göçmen kesimler, etnik ve dinsel mensubiyet yakınlığı nedeniyle daha sıcak karşılanabiliyorken bazıları ise; farklı kültür unsurlarına sahip olması gerekçesiyle o toplum tarafından dışlanır. Bu durum bazen ten rengi gibi ırksal nedenlerden, bazen dini farklılıklardan dolayı meydana çıkabilir (Ciğerci, 2012: 113).

2.15.1.4 Siyasi Dışlanma

Siyasi ve hukuki hakların tam olarak kullanılamaması durumudur. Her yönden birbirleriyle girift olan bu kavramlara baktığımızda dışlanma olgusunun siyasal alana da yansıdığı mutlaklıdır. Kişilerin yurttaşlık hakları ile siyasi hakların yetersizliği veya kullanılamaması siyasal alandan dışlanmayı meydana getirir. Bir diğer boyut hükümet politikalarıyla ilgilidir. Kamusal hizmetler alanından da dışlanma söz konusu olduğunda fırsat eşitliğinin ortadan kalktığı tasdiklenir.

Suriyeli mültecilerin siyasi dışlanma konusunda karşılaştıkları en büyük problemlerden biri, çalışma izinlerinin bulunmaması hususunda yaşanmaktadır.1 buçuk milyonun üzerinde mülteci kamp dışında yaşamakta ve geçimlerini sağlayabilmeleri için çalışmak zorunda olmaları çalışma hakkı meselesini önemli bir gündem maddesi haline getirmektedir. Geçici Koruma Yönetmeliği ile çalışma hakkının sağlanacağı belirtilmiş olsa da 2015 yılında henüz bu hakkın sadece çok az bir bölgede tanındığı görülmektedir. Mülteciler içerisinde pasaportu olanların çalışma izni almaları konusunda daha az sorun yaşadığı, buna karşın geçici koruma belgesi bulunan sığınmacıların çalışma izni alamadıkları görülmektedir (Erdoğan, 2015: 82).

Deniz ve ark. (2016)'a göre sığınmacılara çalışma izni verilse de verilmese de her durumda sosyal dışlanmaya maruz kalacak olsalar da en azından iznin verilmesi ile geçimlerini sağlayabilecekleri bir işte çalışarak, izinsiz çalışma durumunda olduğu kadar emek sömürüsüne uğramalarını engelleyen bir sonuç doğuracaktır. Bakanlar Kurulu' nun 2016/8375 sayılı kararıyla "Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik" yürürlüğe girerek yabancıların çalışmalarının usul ve esasları belirlenmiştir.

Sosyal dışlanma olgusunun tanımlanabilmesinde yoksulluk, eğitim durumu, işsizlik durumu, mülkiyet, hizmetlere erişim gibi göstergeler kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra iş gücü piyasasına erişim de yoksulluk, adalet, eşit ücret, gelir dağılımındaki adaletsizlik, korunma yetersizliği ve toplumsal düzeyde hakların kullanımında görülen eşitsizlik en önemli nedenlerdir.

Özet olarak sosyal dışlanma belirli bir kesimin yaşadığı toplum ile bütünleşememesi, tüm sosyal, siyasal ve ekonomik gelişme ve ilerlemelerin dışında kalması ve faydalanamamasıdır. Kavram tanımlanırken en çok vurgu ekonomik boyut

üzerinden yapılırken, aslında siyasi, sosyal ve kültürel unsurlar içerisinde de incelenmiştir. Kişinin vatandaşlığına ilişkin haklardan yoksun olma durumu sebebiyle eksik yurttaşlık olarak ta tanımlanabilir.

2.15.2. Sosyal Dışlanma ve Göç

Sosyal dışlanma olgusu göç, yoksulluk unsurlarıyla ilgili olarak literatürde birçok çalışmanın konusu olmuştur. Sosyal dışlanma; yoksulluk, eğitim hizmetlerinden mahrumiyet veya ayrımcılığa maruz kalmaları sebebiyle toplumca ötekileştirilmeleri ve sosyal yaşama katılımlarının engellenmesi demektir (Deniz ve ark., 2016: 22). Bu durum; sosyal dışlanmaya maruz kalan insanların iş piyasalarına, ekonomik faaliyetlere, eğitim imkanlarına ulaşmalarında zorluklar karşılına çıkarırken bir yandan da sosyal çevre aksiyonlarına dahil olma konusunda engeller oluşturmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerde kırsal bölgelerden kentlere göç eden kitleler için, sosyal dışlanmanın mekânsal yer değişimi olma durumu, kırsal alanlarda yaşanan çeşitli dışlanmışlıkların kentsel alanlara taşınması ve şekil değiştirmesi söz konusudur. Göç olgusu yalnızca coğrafi ve istihdam bakımından hareketlilik değil, göç eden nüfus kitlelerinin kentlerde yaşadıkları mülksüzlük, yoksulluk, sağlıksız yaşam koşullarının yanında uyum sağlama güçlükleri şeklinde de kendini gösteren psikolojik yönleriyle de önemlidir (Yolcuoğlu, 2017: 356).

Birçok şehir merkezine binlerce mültecinin yerleşmesi, değişen demografik unsurlar ile birlikte yerel halkın tepkisini çekerek dışlanma olgusu bariz hale gelmiştir. Dil, din, kültür, sosyal hayat, demografik unsurlar gibi birçok açıdan benzer olan bir toplum içerisine dışarıdan her bakımdan kendilerinden farklı olan yeni bir grup geldiğinde bu topluluk var olan toplum içerisinde hemen dahil ve adapte olamamakta ve sosyal dışlanma sorunları ortaya çıkmaktadır.

2.15.3. Kent Mültecileri ve Türkiye'deki Durum

Türkiye'ye göç eden mültecilerin öncelikle sınır illerine kurulan kamplara yerleştirilmiş ve burada yaşamaya başlamışlardır. Fakat ön görülenin aksine iç savaşın uzaması ve kurulan kamp sayılarının göç eden mülteciler karşılımada yetersiz kalması kamp bölgeleri dışına yerleşmek zorunda bırakmıştır. Nüfusları her geçen gün artan Suriyeli sığınmacıların Türkiye' de kalma eğilimlerinin arttığı ve iç savaş sona erse dahi önemli bir kısmının vatanlarına geri dönmeyecekleri düşünülmektedir.

Suriyeli mülteciler sadece sınır kapıları ve sınır illerini ilgilendiren bir unsur değil, büyük şehir ve kentleri de ilgilendiren bu konudur. Türkiye' nin artık her ilinde Suriyeli sığınmacılar yaşamaktadırlar. İş gücü piyasasına katılan Suriyelilere bakıldığında 10 bin civarında kayıtlı olarak, 800 bin ile 1 milyon arası geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacı nüfusu iş gücü piyasasına dahil olmuştur. 2017 yılında Türkiye' de günde ortalama 306 Suriyeli bebek dünyaya gelmiştir. Fakat son 6 yılda yaklaşık 10 bin Suriyeli Türkiye sınırları içerisinde vefat etmiştir (Erdoğan, 2015: 8).

Suriyeli kent mültecilerin önemli bir kısmı daha iyi şartlarda bir yaşam için, kent merkezlerindeki istihdam olanaklarından faydalanmak amaçlı kampta yaşamak yerine kentsel yerleşim yerlerinde yaşamayı tercih etmektedirler.

Yerel halkın sosyal çevresinden aforoz ettiği Suriyeli mülteciler barınma ihtiyaçlarının karşılanması noktasında da birtakım sıkıntılarla karşılaşmaktadır. Birkaç aile ile birlikte ve çok çocuklu olarak aynı evde kaldıkları için çoğu zaman kiralık evler ararken sorunlar yaşamakta, dışlanmakta ve toplum dışına itilmektedirler.

Çoğu ev sahipleri hane halkı nüfuslarının fazla olmasından dolayı Suriyeli mültecilere evlerini kiraya vermekte çekimser olmaktadır. Bu şekilde mülteciler barınma ihtiyaçlarını karşılayamadıklarında mekânsal dışlanma kendini göstermektedir. Kentsel gerilimin bir başka sebebinin ise maddi yoksulluktan ötürü yoksul semtlere yönelmek zorunda kalan mültecilerin arzı nedeniyle bu semtlerdeki evlerin kiralari evlerin ve mekânın niteliğine göre çok fazla yükselerek kiracı yerel halkın tepkisini çekmiş, kentteki kaynakların kıtlığı nedeniyle kentsel gerilimin bir başka ayağını oluşturmuştur.

Bu durum sosyal dışlanmanın en önemli sebeplerinden biri olmuş zira mekânların kiralalarının yükselmesine mültecilerin göçü sebep gösterilmiş ve bu da mültecilere yönelik dışlanma ve ötekileştirme mekanizmalarını güçlendirmiştir.

Kent mültecileri kavramsal olarak, mültecilerin kamplar dışında, şehir ve kentsel mekânlarda yaşamlarını sürdürmeleri durumudur. Dünya nüfusunun giderek artması göç hareketlerinin çeşitlenmesinin sonucu olarak mülteciler kamplar yerine kentlerde yaşamaya yönelik bir tutum sergilemiş, kentlerdeki mülteci sayısının da giderek artması kent mekânlarına ve mülteci sayısına ilişkin yeni tartışmalar ortaya çıkarmıştır. UNHCR'nin sözleşmesine göre kırsal alandaki dayanışma olgusu kentsel alanlarda

oldukça kıttır. Bu sebeple kentsel alanda yaşamak, toplumsal dayanışmanın daha etkin olduğu kırsal alanlardaki yaşantıdan önemli derecede daha zor bir yaşantıya karşılık gelir. Bu durum kent mültecilerini daha fazla yardım ve desteğe ihtiyaç duyan mülteciler haline getirmiştir.

Bilinen yaygın kabulün aksi olarak, mültecilerin yaşamlarını sürdürmek için kamplara değil de kentlere akın etmesi gerçeği gün yüzüne çıkmıştır. Bu sebeple UNHCR'nin kent mültecilerine yönelik olan geçmiş tutumu değişmiş, kuruluş koruyucu ve yapıcı bir yaklaşım benimsemiştir (Kahraman ve Nizam, 2016: 811).

Yeni düzenlemede, kentlerin mültecilerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için birtakım haklardan yasal olarak faydalanabildikleri ve barınabilecekleri yerler olacağının garantilenmesi ve mültecilere yönelik insani yardım örgütlerinin desteklerinin artırılması olmak üzere kent mültecilerine yönelik iki temel amacı vardır (Unhcr, 2012). Böylece kent mültecileri politikası, kentlerde yaşamlarını sürdüren mültecilerin korunması ve sorunların çözülmesi olarak genişletilmiştir.

Genel bir tanım ile kent mültecileri göç ettikleri ülkelerdeki mülteci kamplarında barınmayı değil, kamp dışındaki kentsel ve şehir mekânlarında, dayanışmadan uzak, sınırlı yaşam koşulları ile hayata tutunmaya çalışmayı tercih eden mültecilerdir.

Bir diğer önemli nokta milyonlarca mültecinin daha nitelikli bir yaşam ve devletlerin hizmetlerine erişebilme umudu ile kentlere göç ederek oldukça ciddi risklerle karşı karşıya gelmesidir. Fakat daha iyi şartlarda yaşama, ekonomik bağımsızlık elde etme, güvenli bir toplum içinde özgürce yaşama umuduyla kentlere göç eden mülteciler, uyum sağlamaya çalıştıkları kentlerin hali hazırda var olan yerli yoksulların karşılaştıkları sorunların tümüyle karşı karşıya gelmektedirler. Yoksul yerli halkın zaten yaşıyor oldukları zorluklara ek olarak mülteci kimliklerinden kaynaklı çeşitli zorluklarla da yüzleşmek durumunda kalmışlardır.

Yapılan araştırmalara göre kent mültecileri çoğunlukla olumsuz barınma koşulları ile kalabalık hane halkı ve niteliksiz evler, önemli sağlık sorunları, ayrımcılık, dışlanma, ötekileştirilme, şiddet, insan kaçakçılığı, emek sömürüsü gibi pek çok istismara ayrıca statüleri itibariyle sınır dışı edilme, gözaltına alınma, geri gönderilme gibi çok geniş bir alanda risklere maruz kalmaktadırlar. Kent mültecileri genellikle gelir kıtlığı sebebiyle kalabalık nüfuslu hanelerde yaşama, sağlık, eğitim ve güvenlik

hizmetlerine ulaşımda zorluklar yaşamının yanında işverenlerce sigortasız ve düşük ücretlerle uzun saatler çalışmaları dayatılan ve kayıtlı gelir elde etmeleri engellenen kişilerdir. Tüm bunlara karşı kent mültecileri ülkelerindeki çatışma ortamı ve güven içinde yaşayamamalarından dolayı ülkelerine geri dönememekte yaşadıkları ve yaşayacakları tüm sıkıntılara katlanmak durumunda kalmaktadırlar. Bu nedenle kent mültecileri korunma ve temel hizmetlere erişmeleri gerekli olan gruplardır. Kent mültecileri göç ettikleri kentlerdeki yerel halk ile her türlü imkân ve kaynakları, mekânı, hizmetleri paylaşan, çoğunlukla yoksul yerel halk ile kısıtlı koşulları paylaştıkları için de dışlanmaya, olumsuz tutumlara ve ötekileştirilmeye maruz kalan insanlardır. Bu gibi olumsuz tutumlar ise ayrımcılık ve yabancı düşmanlığı besleyen bir süreç olarak meydana çıkmaktadır.

Türkiye'deki kent mültecileri, kentsel yaşam olanaklarından birçok riskle başa çıkmaya çalışmakta, zaten yurttaşlık haklarına sahip olamamakla birlikte mülteci olmalarından dolayı yerel yoksul halkın yoksulluk tecrübelerini daha derinden yaşamaktadırlar. Yapılan tartışmalarda kent mültecileri ile kamplarda yaşayan Suriyeli mülteciler kıyaslanmakta ve asıl risk grubunun kent mültecilerinin olduğu görülmektedir. Kentlerde yaşayan mültecilerin yerel halka göre daha ucuza niteliksiz işlerde çalışıyor olmaları yanında yetersiz gıda alımı ve kötü şartlardaki barınma alanlarında yaşamak zorunda kalmaları nedeniyle önemli sağlık problemleri ve birtakım salgın hastalıklar ile karşı karşıya kalmaktadırlar.

Kamplarda yaşayan mültecilerin kent mültecilerine nazaran sağlık hizmetlerine erişimleri daha kolay iken kızamığın yanı sıra bir takım deri hastalıkları ve tüberküloza rastlanması her geçen gün ciddi riskler oluşturmaya devam edecektir. Yine kent mültecilerinin, kentsel alanlarda dilencilik, evsizlik gibi yoğun riskli şartlara mecbur şekilde hayata tutunmaya çalışmaktadırlar.

Mülteciler; barınma, iş bulma, sosyal olanaklara erişim gibi alanlarda yaşadıkları engellere ek olarak, önemli toplumsal risklerden biri olan ötekileştirme riski de karşı karşıya kaldıkları engellerden ve sorunlardan biridir. Bauman (2012)'ın mülteciler ile ilgili söylediği “onlar yer değiştiriyor değildir, yeryüzündeki yerlerini yitiriyor” sözü günümüz mültecilerinin yaşadıklarını çok anlamlı bir şekilde aktarmaktadır. Mültecilerin yaşadıkları tüm bu süreç basit bir göç mevzusu olmanın çok ötesinde doğup büyüdüğü memleketlerinden ayrılmak durumunda kalmak, köklerini yitirmektir.

Yaşam alanlarını kaybeden mülteciler hiç bilmedikleri ülkelerde birçok sosyal, ekonomik, siyasi sorunla baş etmek zorunda kalmakta, üstüne bir de yerel halkın öfke, korku ve hırslarının hedefi olma riskleri taşıyan gruplardır. Mültecilerin bunca yaşadıkları zorluklara rağmen Türkiye’de yaşamaya devam etmelerinin sebeplerinden birisi ise ülkelerindeki durumun düzelmesinin zor olduğu dolayısıyla Suriye’de yaşanan çatışma ve savaş ortamı, bölgenin daha uzun süre yaşayacağı ön görülen belirsizlik durumu geri dönüşlerini düşündüremez hale getirmektedir.

2.15.4. Suriyeli Mültecilerin Türkiye’deki Algıları

Karaca (2015), krizin başladığı tarihlerden itibaren en büyük endişe krizin kontrolden çıkacağı yönünde olmuştur. Türkiye’ nin tüm kentlerine yerleşen kayıt dışı mültecilerin toplum hayatını çıkmaza sürükleyeceğine, sorun ve krizlere sebebiyet vereceğine dair kaygılar hâkim olmuştur. Göçün başladığı ilk zamanlarda Türkiye; mültecileri “misafir”, “din kardeşi” olarak görmüştür. Zira toplumun genel kanaati iç savaşın uzun sürmeyerek savaş bitince mültecilerin vatanlarına geri dönecekleri şeklindeydi. Suriye’ deki iç savaş süreci uzadıkça “misafir” olarak görülen Suriyeli mültecilerin kalıcı olması sebebiyle toplumda birtakım sorunlar meydana çıktığını tespit etmiştir.

Fakat Türkiye “Suriyeli mülteciler” olgusuna yaklaşımını insani yönlü politikalarını sürdürerek ortaya koymuştur. Toplumsal endişelerin gün yüzüne çıkması ve mültecilerden sebep doğan ekonomik yüke rağmen Türkiye’nin Suriyeli mültecilere yönelik tavır ve tutumu değişmemiştir (Erdoğan, 2015:7). Bunun yanında Suriyeli mültecilerin ülkedeki kalış süreleri uzadıkça, nüfusları çoğaldıkça, sağlık alanında ortaya çıkan aksaklıklar gibi sorunlar yaşandıkça yabancı düşmanlığı olarak tanımlanabilecek tutumların oluşmasına sebebiyet vermiştir (Erdoğan, 2015:117-118).

Suriyeli mültecilerin Türkiye’ye göç ettiği tarihten itibaren konut kiralalarında artışlar görülmüştür. Bununla birlikte mülteci nüfusunun fazla olduğu kentlerde artan işsizlik, toplum kanaatinde Suriyeli mültecilerin yerel halkın işlerini ellerinden aldıklarına dair yargılar oluşturmaktadır (Özpınar ve ark., 2016)

Siyasi partilerin Suriyeli mültecilere karşı olan yaklaşımları ve politika önerileri Türkiye toplumu tarafından dikkatle takip edilmekte ve ilişkileri şekillendirmektedir (Tuğsuz ve Yılmaz, 2015). Bu sebepten Suriyeli mültecilerin Türkiye’deki algılarını

daha iyi anlamak için politik vurgulara değinmek gerekmektedir. Suriyeli mültecilere yönelik siyasi duruşlar, siyasi partilerin hükümet muhalifi olup olmamalarına göre değişmektedir. Suriyeli mültecilere yönelik siyasi duruşlar, siyasi partilerin hükümet muhalifi olup olmamalarına göre değişim göstermektedir.

Tuğsuz ve Yılmaz (2015), buradan da anlaşılacağı gibi kişilerin dikkatini istedikleri yöne çekerek yapmaya çalıştıkları algı yönetimi muhalif parti siyasilerince toplumun endişelerinin sürekli bir şekilde dillendirilmesiyle dikkatler Suriyeli mülteciler üzerine çekilmiştir. Bu şekilde Suriyeli mülteciler istihdam, ev kiralari, işsizlik gibi pek çok insanların endişeli oldukları konularda problemin kaynağı oldukları algısı oluşturulacağını tespit etmiştir. Özdemir (2017), bu duruma karşılık olarak iktidar partilerinin söylemleri din ve medeniyet ekseninde seyrederek Suriyeli mülteci algısını olumlamak yönünde olmuştur. Ülkedeki politik vurguların olumlu bir algı oluşturacak yönde olması toplum içinde Suriyeli mültecilere yönelik nefret ve kin içerikli tavırların önüne geçerek aynı zamanda dışlama, ırkçılık, ayrımcılık gibi ötekileştirme unsurlarının da oluşumunu engelleyeceğini öne sürmüştür.

2.16. Toplumsal Kabul ve Uyum Süreci

Türkiye, 2011 yılından bu yana göç ile ilgili yasalar çıkarma ve alt yapı sağlama hususunda önemli gelişmeler kaydetmiştir. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 2013 yılında yürürlüğe girmiş ve bu kanun çerçevesinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurularak kurumsal bir yapı oluşturmaya başlanmıştır. 6458 Sayılı Kanun'la ‘uyum’ konusuna ilk defa yasal olarak yer verilmiştir. İlgili kanunun 96. Maddesinde, koruma altındaki kişilerin toplumla olan uyumlarının sağlanması amacıyla kamu kurum ve kuruluşlarından, sivil toplum kuruluşlarından, uluslararası kuruluşlardan öneriler alınarak uyum faaliyetlerinin planlanacağı hükmüne bağlanmıştır. Uyum süreçlerine ilişkin iş ve işlemleri yürütme işi Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kapsamında Uyum ve İletişim Daire Başkanlığı'na verilmiştir (YUKK, Dördüncü Kısım, 2013).

2.17. Göç ve Sosyal Hizmet

Bireylerin, ailelerin ve toplumların problemlerini çözmelerinde yardım ve destekte bulunmak sosyal hizmet mesleğinin temelini oluşturmaktadır (Yolcuoğlu, 2014:13). Sosyal hizmetin amacı ise bireylere, ailelere, grup ve toplumlara sorunları ile

başa çıkabilme ve baş etme kapasitelerini geliştirmelerine, insanları ihtiyaç duydukları kaynak ve hizmetlere ulaştırmak, insanların kendi yaşamları üzerinde söz sahibi olmalarını sağlamak, kişilerin içlerindeki gücü ortaya çıkararak yaşam kalitelerini yükseltmelerini sağlamaktır (Altındağ, 2011).

Yaşadıkları türlü travmalar sebebiyle yaşanan göç durumunda, doğup büyüdüğü toplumdaki hayata başka bir toplumun hayat akışına karışmak ve bireylerin birçok problemlerle baş başa kalabileceği bu süreçte, akışına karıştığı topluma uyum sürecinde sosyal hizmetin destekleyici ve kişilerin bu karmaşık süreçlerinde yaşayabilecekleri sorunları yerinde ve zamanında uygulamalarıyla hem göç eden insanlar hem göç alan toplum açısından göç sonrası süreçte yaşanabilecek problemlerin önlenmesi hedeflenmektedir.

Sosyal hizmet uzmanları toplumun dezavantajlı gruplarından biri olan mülteci ve sığınmacılara sosyal yardım ve sosyal destek sağlamaktadırlar. Detaylandırmak gerekirse, sosyal hizmet uzmanı, kişilerin karşılaştıkları bedensel, ruhsal ve finansal problemleri çözmek, müracaatçılara danışmanlık yapmak, bilgilendirme, güçlendirme, toplumla bütünleşmesine yardımcı olma gibi görevleri vardır. Mültecilerde güçlendirme çalışması oldukça önemlidir. Güçlendirme; göçmen, mülteci/sığınmacıların aile, grup ve toplum içindeki uyum ve baş etme becerilerini artırma ile ilintilidir. Levenne, sosyal hizmet mesleğinin mülteci ve sığınmacılarla mikro, mezo ve makro düzeyde uygulanabileceğini belirtmiştir. Mikro boyutta sosyal hizmet uygulaması ile kişilerin katılımcı davranışlarının artırılması, kişilerin kendilerine yetebilir hale getirilmelerini içerir. Mezo boyutta sosyal hizmet müdahalesi ise; grup çalışmaları yardımı ile sorun çözme yeteneklerinin geliştirilmesi, denetim mekanizmalarının çalıştırılması amaçlanır. Makro boyutta sosyal hizmet müdahalesi ile ise ekonomik, psiko-sosyal, sağlık ve eğitim gibi alanlarda karşılanamayan ihtiyaçlarının belirlenmesi için araştırma yapmak, bu alanda politikalar üretilmesine yardımcı olarak müracaatçıların yararına toplum örgütlenmesi yapmaktır (Deran, 2015; aktaran: Artan ve Arıcı, 2017).

Ülkemizde yaklaşık 3 milyonun üzerinde yaşayan Suriyeli mülteci olduğu göz önüne alındığında; toplumda yer alan tüm dezavantajlı birey ve gruplarla çalışan sosyal hizmet biliminin, yaşanan göç hareketleri sonucunda oluşan bu yeni dezavantajlı, destek ihtiyacında olan kişilerin hizmet alanına dahil olması kaçınılmaz bir durumdur.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmada göç sonrası ailesiyle ve/veya akrabalarıyla yaşamaya devam eden Suriyeli mültecilerin yaşamış oldukları göç sürecine tanıklık ederek yerleştikleri, hayatlarına devam etmeye çalıştıkları yeni bir ülkede sosyal dışlanma süreçlerine maruz kalıp kalmadıklarını öğrenmek amaçlanmıştır. Bu eksende araştırmanın amacı Suriye'den Türkiye'ye göç etmek durumunda kalan Suriyeli misafirlerin yaşadıkları sosyal dışlanma unsurlarını incelemektir. Toplumların dezavantajlı grubu olarak görülen mülteci, sığınmacı, göçmen diye adlandırılan bu insanların bedenlerinde olmasa da ruhlarında açabilecek en büyük yara dışlanma, ötekileştirilme durumlarını ortaya çıkararak, sosyal hizmet bilimi için bir kaynak olmasının sağlanması diğer bir amacı oluşturmaktadır.

Suriye' de yaşanan trajik olaylar sonucu ülkelerini terk etmek zorunda kalan Suriyelilerin, Türkiye'ye göç etmeye başladıktan ve yaşamlarını farklı bir coğrafya, farklı dil, kültür, yaşayış biçimlerine sahip insanların toplumsal hayatlarına karışmaları ile başlayan sosyal dışlanma süreçleri ele alınarak irdelenmeye çalışılmıştır.

Bu kapsamda araştırmada Türkiye'nin bu süreci en zararsız şekilde nasıl yaşayabileceği ve nasıl yaşatabileceği hem Suriyeli sığınmacılar hem Türkiyeli vatandaşlar açısından ele alınarak, göçün kısa tarihinden itibaren süreç analiz edilerek iyileştirici çalışmalara yönelik çerçeve sunmak amaçlanmıştır.

Çalışmada toplam iyi derecede Türkçe bilen,18 yaşından büyük 30 Suriyeli mülteci ile görüşülmüştür. Bu çalışmanın örneklemini oluşturan 30 görüşmeci üzerinden mülteciler ile yerli halkın toplumsal etkileşim alanlarında karşılaştıkları gerilimlere ilişkin ve mültecilerin yaşıyor oldukları dışlanma süreçlerine ilişkin genel geçer sonuçlara ulaşmayı beklemek hata olur. Bu anlamda çalışmanın diğer amacı Suriyelilerin maruz kaldıkları sosyal dışlanma, ötekileştirilme durumları hakkında farkındalık kazandırılarak sürecin olumlu yönde tamamlanabilmesi için hem Geçici Koruma altındaki Suriyeliler bakımından hem Türk halkı bakımından uygun politikaların uygulanabilmesi adına pozitif bir parantez açmaktır.

3.2. Araştırmanın Önemi

Değişen ve gelişen dünya düzeninde birçok değişim sürecine dahil olan Türk toplumunun son yıllarda yaşadığımız ve ülkemizin tarihinin en büyük göç olayına ev sahipliği yaptığı bu süreçte Türk halkı için adapte olmaları gereken durumlar vardır. Sosyolojik açıdan bakıldığında değişen durumlar bazı sonuçları doğurabilir ve süreç sancılı olabilir. Toplumsal olarak verilecek tepkiler söz konusu olabilir. Özellikle değişime neden olan etken savaş ve göç ise çok farklı boyutlarda kısa ve uzun vadeli sonuçlar doğurabilmektedir. Dışlanma, ötekileştirme bu sonuçlardan bazılarıdır. Eğer bu göç ve sığınmacılık durumu öngörülemez bir şekilde uzun sürer ve kalıcılık durumu söz konusu olursa dışlama ve ötekileştirmenin sebep olacağı olumsuz sonuçları gelecekte tüm topluma yansımalarını görebilme tehlikesi muhtemeldir. Bu sebeple bu çalışmada yaşanan ve yaşanabilme ihtimali olan süreçleri pozitif hale dönüştürülebilmesi için gerekli önlemlere değinilmiştir.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma kapsamında toplam 30 Suriyeli mülteci katılımcı ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde, yarı yapılandırılmış görüşme formuna dayalı derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Görüşmeler 2018 yılı eylül ve ekim aylarında gerçekleştirilmiştir Veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir.

Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Bu analiz türünde araştırmacı görüştüğü ya da gözlemiş olduğu bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verebilmektedir. Bu analiz türünde temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2003).

Çalışmanın amacı doğrultusunda kartopu örneklem tekniği kullanılarak karşılaşılan ve görüşmeyi kabul eden tüm Suriyeli mülteci katılımcılar ile yüz yüze bire bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcılardan ne tür bilgiler alınabileceğine dair ön bilginin mümkün olmaması ve görüşülen katılımcılarla yapılan mülakattan çok verimli bir sonuç elde etme amacı ile görüşmeler, katılımcılar önceden tespit edilmeden gerçekleştirilmiştir. Sahaya erişim konusunda, örneklem belirlerken ve veri toplama

sürecinde mümkün olduğunda araçlar kullanılmıştır. Kartopu tekniği araştırma boyunca katılımcıyla güvenli bir iletişim sağlamak, görüşmecilerin kaygılarını en aza indirmek için ve güvenilir bir iletişim içerisinde olabilmemiz için en iyi yol olmuştur. Katılımcı gözlemler ve doküman incelemeleri de saha araştırmasında veri toplama süreci boyunca etkin bir biçimde faydalanılmıştır. Katılımcı gözlemler ya görüşme esnasında ya da Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadığı mekânların ziyareti esnasında gerçekleştirildi.

Katılımcıların sosyal dışlanma süreçlerinin incelendiği bu çalışmada, mültecilerin hangi alanlarda hangi sebeplerle dışlanmışlık algısı yaşadıkları sorununa odaklanılmıştır. Bu anlamda bireylerin kişisel algılarının gerçekçi ve bütüncül bir bakış açısıyla ortaya konabilmesine imkân sağlayan nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Nitel araştırmalarda; araştırmacı, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerini kullanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Görüşmeler görüşmecilerin güveninin sağlanması amacıyla ikamet ettikleri mahallelerde gerçekleştirilmiş, görüşme esnasında notlar alınmıştır. Görüşmelerin süresi yarım saat ile 45 dakika arasında değişmiştir.

3.3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada 30 Suriyeli mülteci ile derinlemesine mülakat yöntemi esas alınarak, görüşmeler Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Kartopu örneklem yöntemi ile görüşmecilere ulaşılmıştır. Görüşülen kişiler G1, G2, G3... şeklinde kodlanmış ve gerçek isimleri kullanılmamıştır.

3.3.2. Araştırmanın Örnekleme

Çalışmanın örnekleme, çalışmanın amacı doğrultusunda yapılan görüşmeler genellikle Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadığı İstanbul ili Ümraniye ilçesi İnkılap Mahallesi, Cemil Meriç Mahallesi, Adem Yavuz Mahallesi ve Parseller Mahallesinde ikamet eden, iyi derecede Türkçe bilen 30 Suriyeli mülteci oluşmaktadır. Araştırma Kartopu örneklem ile geliştirilmiş olduğundan, aileler ikamet ettikleri bölgeler açısından birbirlerine yakındır. Araştırma; görüşmede elde edilen veriler ve bu konuda ülkemizde yapılan diğer araştırmaların verileri ile sınırlıdır. Ayrıca çalışmanın teorik çerçevesi geniş tutularak sosyal dışlanmanın Suriyeli mülteciler üzerindeki etkileri, toplumun mültecilere genel bakış açıları, kültürel varlıklarını ne

derecede sürdürebilip sürdüremedikleri üzerinde durulmuştur. Araştırmada yüz yüze görüşmeyle mültecilere 24 soru sorulmuştur. Görüşmenin rahat bir ortamda geçmesi ve güvenilirliğinin artırılması için mahalle ortamı tercih edilmiş ve kartopu örneklem ile araştırmaya katılan gönüllülerin bir arada yaşadıkları akrabaları ve arkadaşları ile gerçekleştirilmiştir.

3.3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Çalışmanın amacı doğrultusunda Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu hazırlanmış ve forma bağlı kalarak, yüz yüze derinlemesine mülakat yöntemi kullanılmıştır. Görüşmecilerin iyi derecede Türkçe biliyor olmalarına dikkat edilmiştir. Tekin (2006)'e göre; derinlemesine görüşme tekniğini araştırılan konunun bütün boyutlarını kapsayan, daha çok açık uçlu soruların sorulduğu, cevaplarında detaylı olduğu, katılımcı ile yüz yüze görüşmelerin gerçekleştirildiği bir uygulama olarak tanımlamıştır. Ayrıca derinlemesine görüşme tekniğinde sorular belli bir sistematik içerisinde sorularak katılımcının detaylı bilgi vermesi sağlanmaktadır.

3.3.4. Verilerin Analizi

Veri analiz yöntemleri aşamalardan ilkinizi gözlem, görüşme ve doküman incelemesi gibi çeşitli tekniklerle toplanan “verilerin azaltılması” aşaması oluşturmaktadır. Veri analizinin ikinci basamağını ise “verilerin görsel hale getirilmesi” süreci oluşturmaktadır. Suriye’den göç eden mülteciler üzerinde yapılan bu çalışmada verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen veriler değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel metotlar (Frekans, Yüzde,) kullanılmıştır. Bu aşamada, veri azaltılması sürecinde ayıklanan, özetlenen ve dönüştürülen verilerin belirli sonuçlar çıkartmaya dönük bir biçimde örülmesi amaçlanmaktadır. Veri analiz sürecinin son basamağını ise “sonuca ulaşma ve teyit etme” oluşturmaktadır.

Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz yönteminde elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu analiz yönteminde; görüşmeye katılan bireylerin fikrilerini çarpıcı bir şekilde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilmektedir (Yıldırım ve ark., 2016).

4. BULGULAR

Araştırma bulgularından elde edilen veriler konunun daha iyi kavranabilmesi açısından üç ana tema altında toplanmıştır. Bu temalar; sosyal dışlanma durumlarına ilişkin veriler, sosyal dışlanma ve ön yargı ilişkisi, sosyal dışlanma ve ekonomik yoksunluk ilişkisidir. Anlatımı kuvvetlendirmek için bazı bölümlerde metin içerisinde görüşmelerden alıntılara yer verilmiştir. Görüşmecilerin isimleri gizli tutularak G1, G2, G3.... şeklinde kodlanmıştır. Amaçlar doğrultusunda belirlenen örneklem içinde görüşmecilerin 18'i kadın, 12'si erkek toplam 30 mülteci ile görüşülmüştür. Araştırmanın bu bölümünde elde edilen veriler doğrultusunda bulgular ve istatistiksel analizler verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Yaş Düzeylerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

<i>Yaş Düzeyleri</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
19	1	3,3
27	3	10,0
28	4	13,3
29	2	6,7
31	2	6,7
32	1	3,3
39	1	3,3
42	3	10,0
46	5	16,7
55	2	6,7
57	2	6,7
59	3	10,0
65	1	3,3
Toplam	30	100,0

Tablo 1'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan Suriyeli görüşmecilerin 1'i (%3,3) 19 yaşında, 3'ü (%10,0) 27 yaşında, 4'ü (%13,3) 28 yaşında, 2'si (%6,7) 29 yaşında, 2'si (%6,7) 31 yaşında, 1'i (%3,3) 32 yaşında, 1'i (%3,3) 39 yaşında, 3'ü (%10,0) 42 yaşında, 5'i (%16,7) 46 yaşında, 2'si (%6,7) 55 yaşında ve 2'si (%6,7) 57 yaşında, 3'ü (%10,0) 59 yaşında, 1'i (%3,3) 65 yaşındadır.

Tablo 2: Katılımcıların Cinsiyet Ayrımına Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

<i>Gruplar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Kadın	18	60,0
Erkek	12	40,0
Toplam	30	100,0

Tablo 2’ de belirtildiği üzere araştırmaya katılan Suriyeli görüşmecilerin 18’i (%60,0) kadın, 12’si (%40,0) erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

<i>Gruplar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Evli	20	66,7
Bekar	10	33,3
Toplam	30	100,0

Tablo 3’ten anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli görüşmecilerin 20’si (%66,7) evli, 10’u (%33,3) bekar olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Katılımcıların Eğitim Düzeylerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

<i>Gruplar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Okuryazar değil	2	6,7
İlköğretim	10	33,3
Ortaöğretim	2	6,7
Lisans	4	13,3
Okuryazar	12	40,0
Toplam	30	100,0

Tablo 4’ten anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli görüşmecilerin 2’si (%6,7) okuryazar değil, 10’u (%33,3) ilköğretim, 2’si (6,7) ortaöğretim, 4’ü (13,3) lisans, 12’si (40,0) okuryazar olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Katılımcıların İstanbul'da Bulunma Sürelerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

<i>Gruplar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
1 yıl	1	3,3
2 yıl	5	16,7
3 yıl	5	16,7
4 yıl	9	30,0
5 yıl	8	26,7
6 yıl	2	6,7
Toplam	30	100,0

Tablo 5'ten anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli görüşmecilerin 1'i (%3,3) 1 yıl, 5'i (%16,7) 2 yıl, 5'i (%16,7) 3 yıl, 9'u (%30,0) 4 yıl ve 8'i (%26,7) 5 yıl, 2'si (%6,7) 6 yıldır İstanbul'da yaşıyor oldukları görülmektedir.

Tablo 6: Katılımcıların Hanelerindeki Nüfus Durumları

<i>Gruplar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
4	4	13,3
5	7	23,3
6	6	20,0
7	2	6,7
8	2	6,7
9	5	16,7
11	2	6,7
12	1	3,3
15	1	3,3
Toplam	30	100,0

Tablo 9'dan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli görüşmecilerin hane nüfusları incelendiğinde 4'ünün (%13,3) 4 kişi, 7'sinin (%23,3) 5 kişi, 6'sının (%20,0) 6 kişi, 2'sinin (%6,7) 7 kişi, 2'sinin (%6,7) 8 kişi, 5'inin (%16,7) 9 kişi, 2'sinin (%6,7) 11 kişi, 1'inin (%3,3) 12 kişi, 1'inin (%3,3) 15 kişi olduğu görülmektedir.

Tablo 7: Katılımcıların Çocuk Sayılarına Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

<i>Gruplar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
0	4	13,3
1	2	6,7
2	6	20,0
3	10	33,3
4	5	16,7
5	2	6,7
6	1	3,3
Toplam	30	100,0

Tablo 10'dan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli görüşmecilerin 4'ünün (%13,3) hiç çocuğu olmadığı, 2'sinin (%6,7) 1 çocuğunun, 6'sının (%20,0) 2 çocuğunun, 10'unun (%33,3) 3 çocuğunun, 5'inin (%16,7) 4 çocuğunun, 2'sinin (6,7) 5 çocuğunun ve 1'inin (%3,3) 6 çocuğunun olduğu görülmektedir.

Tablo 8: Katılımcıların Yaşamak İçin İstanbul'u Tercih Etmelerinin Nedenlerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

<i>Yanıtlar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Akrabalar	9	30
Arkadaşlar	4	13,3
İş İmkânı	17	56,7
Toplam	30	100,0

Tablo 11'den anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli görüşmecilerin yaşamak için İstanbul'u tercih etme nedenleri incelendiğinde 9'unun (%30) akrabalarının İstanbul'da yaşıyor olması sebebiyle geldiği, 4'ünün (%13,3) arkadaşlarının İstanbul'da yaşıyor olması sebebiyle geldiği, 17'sinin ise (%56,7) iş imkânı bulma ümidi ile İstanbul'u tercih etmiş oldukları tespit edilmiştir.

4.1. Sosyal Dışlanma Durumlarına İlişkin Veriler

Bu tema kendi içerisinde iki alt temadan oluşmaktadır. Bunlar; sosyal dışlanma ve ırkçılık üzerine değerlendirme, sosyal alanları paylaşma üzerine görüşlerdir.

Sosyal dışlanma durumları incelenen sorulardan elde edilen cevaplar doğrultusunda birinci hipotez olan "Türkiye'de geçici koruma altında olan Suriyeliler

ile Türk halkı arasında sosyal dışlanma bağlamında anlamlı bir ilişki vardır” doğrulanmıştır. Tablo 9, Tablo 10, Tablo 11, Tablo 12 ve Tablo 13 bu minvalde sorulan sorulara yönelik alınan cevapların tablolaştırılarak sunulmuş halidir.

Araştırmaya katılan görüşmecilere yöneltilen “yaşadığınız çevrede insanların size yaklaşımını nasıl buluyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde çoğunluğunun ‘bizden korkuyorlar’, ‘bizi sevmiyorlar’, ‘bizi istemiyorlar’, ‘mesafeli ve çekingen’ cevapları verdiği, yalnızca 4 kişinin ‘anlayışlı ve misafirperver’ cevabı verdiği görülmektedir. Elde edilen verilerin tablolaştırılmış hali ise şu şekildedir:

Tablo 9: Katılımcıların “yaşadığınız çevrede insanların size yaklaşımını nasıl buluyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar

<i>Yanıtlar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Bizden korkuyorlar	6	20,0
Bizi sevmiyorlar	8	26,7
Bizi istemiyorlar	8	26,7
Mesafeli ve çekingen	4	13,3
Anlayışlı ve misafirperver	4	13,3
Toplam	30	100,0

Tablo 20’den anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli görüşmecilerin “yaşadığınız çevrede insanların size yaklaşımını nasıl buluyorsunuz?” açık uçlu sorusuna verdikleri benzerlik niteliği taşıyan yanıtlar beş başlık altında toplanarak şu veriler elde edilmiştir. Görüşmecilerin 6’sının (%20,0) “bizden korkuyorlar”, 8’inin (%26,7) “bizi sevmiyorlar”, 8’inin (%26,7) “bizi istemiyorlar”, 4’ünün (%13,3) “mesafeli ve çekingen”, 4’ünün (%13,3) “anlayışlı ve misafirperver” dediği belirlenmiştir. Bu durum ile ilgili görüşmecilerin bazı ifadeleri şu şekildedir:

Evli olan çocuğu ile yaşayan eşini yıllar önce kaybeden G30 yaşadıklarını şu şekilde aktarıyor:

G30: “Bodrum katta yaşıyoruz,9 kişi. 2 yıl önce geldim Suriye’ den. 4 çocuğum,3 torunum ve gelinimle birlikte 7 kişi birlikte yaşıyoruz. Sadece evli olan çocuğum çalışıyor. İnşaatla ağır işte çalışıyor. Asgari ücret alıyor ama düzensiz. İnsanlar bizi burada istemiyor, farkındayız ama Türkiye’de kendimizi güvende hissediyoruz. Kampta yaşayamadık, çok kötü orası. 2 ayda 1 belediyeden gıda yardımı alıyoruz. Hiçbir şeye yetmiyor” (G30, Görüşme Tarihi: Eylül 2018).

G20: “Kültürlerimiz farklı olsa da Müslüman kardeşlerimizin arasında yaşıyor olmak bizi mutlu ediyor. Komşularımız iyi ve anlayışlı insanlar. Maddi olarak çok sıkıntı çekiyoruz ama burada güvendesiz” (G20, Görüşme Tarihi: Eylül 2018).

G13: “Pazarda, markette alışveriş yaparken, yolda yürürken ‘verdiğimiz vergiler ile yaşıyorsunuz, bu ülke vatandaşına anca yeterken bir de siz çıktınız’ gibi sözler duymaktan bıktık, kalabalığa girmeye çekiniyoruz” (G13, Görüşme Tarihi: Eylül 2018).

Araştırmaya katılan görüşmecilerin büyük bir çoğunluğunun “yaşadığımız çevrede herhangi bir dışlanma olayına maruz kaldığınızı düşünüyor musunuz?” sorusuna çoğunluğun ‘kısmen’ ve ‘evet’ cevabı verdiği tespit edilmiştir. Bu kapsamda verilen cevaplar doğrultusunda birinci hipotez olan “Türkiye’de geçici koruma altında olan Suriyeliler ile Türk halkı arasında sosyal dışlanma bağlamında anlamlı bir ilişki vardır” doğrulanmıştır. Elde edilen verilerin tablolaştırılmış hali ise şu şekildedir:

Tablo 10: Katılımcıların “yaşadığımız çevrede herhangi bir dışlanma olayına maruz kaldığınızı düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar

<i>Yanıtlar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Evet	12	40,0
Hayır	2	6,7
Kısmen	16	53,3
Toplam	30	100,0

Tablo 16’den anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli görüşmecilerin “yaşadığımız çevrede herhangi bir dışlanma olayına maruz kaldığınızı düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; 12’sinin (%40,0) “evet” yanıtını verdiği, 2’sinin (%6,7) “hayır” yanıtını verdiği, 16’sının (%53,3) ise “kısmen” yanıtını verdiği görülmektedir. Bu duruma yönelik bazı katılımcıların görüşleri şöyledir:

G29: “Otobüste yer vermiyorlar, ‘zaten bir sürü çocuk var peşinde’ gibi şeyler söylüyorlar” (Görüşmeci29, Görüşme Tarihi: Eylül 2018).

G10: “Belediyeye yardım başvurusu için gittiğim gün iki tane kadın kızdı bana. ‘Devlet hep Suriyelilere yardım versin, biz ölelim’ diye bağırıyorlar” (Görüşmeci10, Görüşme Tarihi: Eylül 2018).

G17: “Tabi bizi istemeyen de çok ama anlayışlı insanlarda çok var. Bazı akşam evde yemek olmuyor, komşum yemeğinden getirip veriyor, iyi insanlardan Allah razı olsun”. (Görüşmecı17, Görüşme Tarihi: Eylül 2018).

G23: “5 aydır iş arıyorum. İnşaatda günlük çalışıyordum eskiden. Suriyeliyim diye iş vermiyorlar. 4 çocuğum bir karım 6 kişiyiz evde. Devletin yardımı olmasa yaşamamız mümkün değil” (Görüşmecı23, Görüşme Tarihi: Eylül 2018).

Araştırmaya katılan görüşmecilerin “kendinizi hangi nedenlerden dolayı dışlanmış hissediyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; ‘devletten aldıkları maddi destek’, ‘potansiyel suçlu gözüyle görülmeleri’, ‘Suriye’ye geri dönmeyecekler düşüncesi’ ve ‘güvenlik endişesi’ sebebi ile verilen cevaplar ortalama dağılım göstermiştir.

Tablo 11: Katılımcıların “kendinizi hangi nedenlerden dolayı dışlanmış hissediyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar

<i>Yanıtlar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Devlet bize para veriyormuş	15	49,5
Potansiyel suçlu	12	40,0
Geri dönmeyecekler düşüncesi	10	33,3
Güvenlik endişesi	9	30,0

Tablo 17’den anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli görüşmecilerin “kendinizi hangi nedenlerden dolayı dışlanmış hissediyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; 15’inin (%49,5) “devlet bize para veriyormuş”, 12’sinin (%40,0) “potansiyel suçlu gözüyle bakıyorlar”, 10’unun 33,3 “geri dönmeyeceğimizi düşünüyorlar”, 9’unun (%30,0) ise “güvenlik endişesi duyuyorlar, bizden korkuyorlar” diye cevap verdikleri görülmektedir. Bazı görüşmecilerin bu husus ile ilgili görüşleri ise şöyledir:

G16:” Devletin bütün yardımlarını Suriyelilere verdiklerini söylüyorlar. Kiramızı bile devlet ödüyormuş. Öyle diyorlar. Biz 9 kişi bu iki odalı gecekonduda aylık 850 TL kira vererek yaşıyoruz. Hanemizde 2 kişi çalışıp bize bakmaya çalışıyor. Devletin yardımı olmasa geçinememiz mümkün değil” (Görüşmecı16, Görüşme Tarihi: Eylül 2018).

G22:” Pazarda, markette insanlar bizi gördüklerinde çekinerek bakıyorlar. Çocuklarını yanlarına çağırıyorlar hemen. Yanımızdan uzaklaşarak aralarına mesafe koyuyorlar. Sanki bizi suçlu gibi görüyorlar” (Görüşmeci22, Görüşme Tarihi: Eylül 2018).

G26:” Geçen hafta hastanede sıra beklerken bir adam ‘ülkenize dönün artık, hastaneler bize zor yetiyor, bir de siz çıktınız, her şey bedava tabi kim ister geri dönmeyi’ dedi. Biz mutlu değiliz ki, 9 kişi iki odalı bodrum katta yaşıyoruz. Ev rutubetli, mutfak kötü, tuvaleti yok, buzdolabı yok” (Görüşmeci26, Görüşme Tarihi: Eylül 2018).

G25: “Sağlık sorunumuz yok şükürler olsun. Hastanede Türkçe bildiğimiz için doktorlara derdimizi anlatabiliyoruz. İlaçları ücretsiz alabiliyoruz, bazı sivil toplum örgütleri var yardım ediyorlar bize” diye ifade etmiştir (Görüşmeci25, Görüşme Tarihi: Eylül 2018).

Araştırmaya katılan görüşmecilerin büyük bir çoğunluğunun “yaşadığımız yerde kendinizi evinizdeymiş gibi hissediyor musunuz?” sorusuna ‘hayır’ cevabı verdikleri görülmüştür.

Tablo 12: Katılımcıların “yaşadığımız yerde kendinizi evinizdeymiş gibi hissediyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar

<i>Yanıtlar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Hayır	24	80
Kısmen	6	20
Toplam	30	100,0

Tablo 12’den anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli görüşmecilerin “yaşadığımız yerde kendinizi evinizdeymiş gibi hissediyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde 24’ünün (%80) “hayır” yanıtını verdiği görülürken, 6’sının (20) “kısmen” yanıtını verdiği görülmektedir. Bu duruma yönelik bazı katılımcıların görüşleri şöyledir:

G28: “Türkiye’nin bizi istemediğinin farkındayız, onların kendi dertleri vardı bir de biz üstüne geldik, yük olduk biliyoruz. Suriye bitti artık ve geri dönüş yok umudum çocuklarım” (Görüşmeci 28, Görüşme Tarihi: Eylül 2018).

G12:” Suriye’de bizim maddi durumumuz çok iyiydi. Evime temizliğe kadın bile gelirdi. Şimdi yardımlarla geçinmek zorundayız” (Görüşmeci12, Görüşme Tarihi: Eylül 2018).

Tablo 13: Katılımcıların “sosyal ve kültürel değerlerinizi yaşatabiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar

<i>Yanıtlar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Evet	4	13,3
Hayır	18	60,0
Kısmen	8	26,7
Toplam	30	100,0

Tablo 14’ ten anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli görüşmecilerin “sosyal ve kültürel değerlerinizi yaşatabiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde 4’ünün (%13,3) “evet” yanıtını verdiği, 18’inin (%60,0) “hayır” yanıtını verdiği ve 8’inin (%26,7) ise “kısmen” cevabını verdiği görülmektedir. Bu duruma yönelik bazı katılımcıların görüşleri şöyledir:

G1: “Bizim kültürümüzde yüksek sesle konuşuruz, apartman hayatı bize göre değil, onun için çok dikkat etmek zorundayız, kimseyi rahatsız etmemek için. Zaten kalabalığız” (Görüşmecil, Görüşme Tarihi: Eylül 2018).

4.1.1. Sosyal Dışlanma ve Irkçılık Üzerine Değerlendirme

Sosyal dışlanma ve ırkçılık ilişkisi incelendiğinde elde edilen veriler ırkçı tutumlarının sosyal dışlanma olgusu üzerindeki etkisi tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan görüşmeciler “yaşadığınız çevrede size karşı ırkçı davranışlarla karşılaşılıyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde çoğunluğunun ‘kısmen’ yanıtını verdiği tespit edilmiştir.

Tablo 14: Katılımcıların “yaşadığınız çevrede size karşı ırkçı davranışlarla karşılaşılıyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar

<i>Yanıtlar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Evet	3	10,0
Hayır	2	6,7
Kısmen	25	83,3
Toplam	30	100,0

Tablo 18’den anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli görüşmecilerin “yaşadığınız çevrede size karşı ırkçı davranışlarla karşılaşılıyor musunuz?” sorusuna

verdikleri yanıtlar incelendiğinde; 3'ünün (%10,0) "evet" yanıtını verdiği, 2'sinin (%6,7) "hayır" yanıtını verdiğini, 25'inin (83,3) ise "kısmen" yanıtını verdiği görülmektedir.

G27: "Aylardır iş bulamıyorum. Geçen hafta bir tekstil atölyesine gittim iş sormak için. Sırada bekleyen insanlar bana sinirlendi. 'Ülkemize yerleştikleri yetmedi işimizi elimizden alacaklar, devlet bakıyor size git buradan' diyerek beni almadılar" (Görüşmeci27, Görüşme Tarihi: Ekim 2018).

4.1.2. Sosyal Alanları Paylaşma Üzerine Görüşler

Ötekileştirme ve dışlama tutumlarının insanların etkileşim içerisinde oldukları sosyal alanlarda daha bariz bir şekilde görünür olacağından yola çıkılan düşünce ile sorulan sorular neticesinde gelen cevaplar incelenerek Tablo 15'te tablolaştırılmış hali ile doğrulanmıştır.

Tablo 15: Katılımcıların "yerel halk ile ortak sosyal alanları paylaşmada sorun yaşıyor musunuz?" sorusuna verdikleri yanıtlar

<i>Yanıtlar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Evet	9	30,0
Hayır	4	13,3
Kısmen	17	56,7
Toplam	30	100,0

Tablo 15'ten anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli görüşmecilerin "yerel halk ile ortak sosyal alanları paylaşmada sorun yaşıyor musunuz?" sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; 9'unun (%30,0) "evet" yanıtını verdiği, 4'ünün (%13,3) "hayır" yanıtını verdiği ve 17'sinin (%56,7) ise "kısmen" cevabını verdiği görülmektedir. Bu duruma yönelik bazı katılımcıların görüşleri şöyledir:

G4: "Bazen çocuklarla parka gidiyorum, diğer çocukların anneleri bize değişik bakıyor, çocuklarının çocuklarımızla oynamasına izin vermiyorlar" (Görüşmeci4, Görüşme Tarihi: Eylül 2018).

G2: "Pazarda, markette alışveriş yaparken bize garip garip bakıyorlar. Bazen dalga geçiyorlar, sokağa çıkmaya çekiniyoruz. Bunun için kimseyle görüşmüyoruz, hep bir aradayız" (Görüşmeci2, Görüşme Tarihi: Eylül 2018).

G3:” *Bize bir şeyler söyleyip bağıyorlar, ‘ülkenize gidin, vatanınıza sahip çıkın, burada ne işiniz var’ diyorlar*” (Görüşmecı3, Görüşme Tarihi: Eylül,2018).

Tablo 16: Katılımcıların “İstanbul’da zor şartlar altında yaşamaktansa kamplarda yaşamayı neden tercih etmiyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar

<i>Yanıtlar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Hapishane gibi	1	3,3
Kamplar çok kalabalık	21	70,0
Kamplar temiz değil	8	26,7
Toplam	30	100,0

Tablo 19’dan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli görüşmecilerin “İstanbul’da zor şartlar altında yaşamaktansa kamplarda yaşamayı neden tercih etmiyorsunuz?” açık uçlu sorusuna verdikleri benzerlik niteliği taşıyan yanıtlar üç başlık altında toplanarak şu veriler elde edilmiştir. Görüşmecilerin 1’i (%3,3) “kampların hapishane gibi” olduğunu, 21’i (%70,0) “kampların çok kalabalık” olduğunu, 8’i (%26,7) ise “kampların temiz olmadığını” ifade etmiştir.

G18: “*Kampta yaşamayı hiç istemedik. Eşim sabıkalı Suriye’de 20 yıl hapiste kaldı, kapalı yerde kalmaktan korkuyor. Kampların hapishane gibi olduğunu söyledi*” (Görüşmecı18, Görüşme Tarihi: Eylül 2018).

4.2. Sosyal Dışlanma ve Ön Yargı İlişkisi

Sosyal dışlanma ve ön yargı ilişkisinin incelenmesi amacıyla sorulan cevaplar ekseninde alınan cevaplar incelendiğinde katılımcılardan yüksek oranda çevrelerinden kendilerine yönelik ön yargılı tutumlar ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan görüşmecilere yöneltilen “yaşadığınız çevrede size karşı ön yargılı tutumlarla karşılaşıyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde çoğunluğunun ‘evet fazlasıyla’ cevabını verdikleri tespit edilerek ikinci hipotez olan “Türkiye’de geçici koruma altında olan Suriyelilere yönelik Türk halkının olumsuz tutumu ile önyargı unsuru arasında anlamlı bir ilişki vardır” doğrulanmıştır. Elde edilen verilerin tablolaştırılmış hali ise şu şekildedir:

Tablo 17: Katılımcıların “yaşadığımız çevrede size karşı ön yargılı tutumlarla karşılaşılıyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar

<i>Yanıtlar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Evet fazlasıyla	18	60,0
Kısmen	7	23,3
Hayır karşılaşmıyorum	5	16,7
Toplam	30	100,0

Tablo 21’den anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli görüşmecilerin “yaşadığımız çevrede size karşı ön yargılı tutumlarla karşılaşılıyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde 18’inin (%60,0) “evet, fazlasıyla”, 7’sinin (%23,3) “kısmen”, 5’inin (%16,7) ise “hayır, karşılaşmıyorum” diye ifade ettikleri belirlenmiştir. Bu durum ile ilgili bazı görüşmecilerin görüşleri ise şu şekildedir:

G5: “Çocukları okula ben götürüp getiriyorum. Çocuklarım sayesinde bende Türkçe’yi iyi öğrendim. Mahalleden kadınlarla okul bahçesinde her gün karşılaşarak selamlaşıyoruz. Artık bana alıştılar. Kendileri söylüyorlar ‘sizin için yanlış düşünmüşüz’ diyorlar” (Görüşmeci5: Görüşme Tarihi: Eylül 2018).

4.3. Sosyal Dışlanma ve Ekonomik Yoksunluk İlişkisi

Sosyal dışlanma ve ekonomik yoksunluk arasındaki ilişkinin açıklanması kapsamında sorulan sorulara verilen cevaplar incelendiğinde öngörülen ilişkinin var olduğu kanıtlanmıştır. Tablo 18, Tablo 19, Tablo 20, Tablo 21 ve Tablo 22 bu minvalde sorulan sorulara yönelik alınan cevapların tablolaştırılarak sunulmuş halidir.

Araştırmaya katılan görüşmecilerin çalışma durumları incelendiğinde çoğunluğunun işsiz olması, meslek durumları incelendiğinde düşük profilli işlerde çalışıyor oldukları, katılımcıların hanelerine giren gelir durumu incelendiğinde asgari ücret sınırında ve yalnızca yardımlar ile hayatlarını idame ettirdikleri, eski hayatları ile bugünleri arasında çoğunlukla ekonomik düzeyde değişimler yaşadıkları ve karşılaştıkları en büyük zorlukları ise ekonomik sorunlar olarak ifade ettikleri tespit edilmiştir. Bu verilerden elde edilen sonuç ise ekonomik yoksunluk durumunun sosyal dışlanma ile anlamlı bir ilişkisi olduğu tespit edilerek üçüncü hipotez olan “Türkiye’de geçici koruma altında olan Suriyelilerin yaşadıkları sorunlar ile ekonomik yoksunluk durumları arasında anlamlı bir ilişki vardır” doğrulanmıştır. Elde edilen verilerin tablolaştırılmış hali ise şu şekildedir:

Tablo 18: Katılımcıların Çalışma Durumlarına Yönelik Frekans ve Yüzde Değerleri

<i>Gruplar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Çalışıyor	7	23,3
İşsiz	23	76,7
Toplam	30	100,0

Tablo 6’da görüldüğü üzere araştırmaya katılan Suriyeli görüşmecilerin çalışma durumları incelendiğinde 7’sinin (%23,3) çalışıyor, 23’ünün (%76,7) işsiz olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 19: Katılımcıların Türkiye’deki Mesleklerine Yönelik Frekans ve Yüzde Değerleri

<i>Gruplar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Ev Hanımı	18	60
Hurdacı, Kâğıt Toplayıcılığı	2	6,7
İnşaat işçisi	2	6,7
İşsiz	5	16,7
Taksici	2	6,7
Temizlik İşçisi	1	3,3
Toplam	30	100,0

Tablo 7’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan Suriyeli görüşmecilerin Türkiye’deki meslekleri incelendiğinde 18’i (%60) ev hanımı, 2’si (%6,7) hurdacı ve kâğıt toplayıcısı, 2’si (%6,7) inşaat işçisi, 5’i (%16,7) işsiz, 2’si (%6,7) taksici ve 1’i (%3,3) temizlik işçisi olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 20: Katılımcıların Hanelerine Giren Ortalama Aylık Gelir Durumları

<i>Gruplar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
0 – 2020	21	70
Sadece Yardımlar	9	30
Toplam	30	100,0

Tablo 8’den anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli görüşmecilerin hanelerine giren ortalama aylık gelirleri incelendiğinde 21’inin (%70) 0-2020 TL (asgari ücret) ücret aralığında, 9’unun (%30) sadece kamu kurum ve kuruluşlarının, vakıfların veya özel kuruluşların maddi desteklerinin söz konusu olduğu görülmektedir.

Tablo 21: Katılımcıların “eski hayatınız ile bugününüzü karşılaştırdığınızda neler değişti?” sorusuna verdikleri yanıtlar

<i>Yanıtlar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Kültürel değişimler	3	10,0
Maddi değişimler	17	56,7
Psikolojik değişimler	5	16,7
Sosyal değişimler	5	16,7
Toplam	30	100,0

Tablo 22’den anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli görüşmecilerin” eski hayatınız ile bugününüzü karşılaştırdığınızda neler değişti?” sorusuna verdikleri benzerlik niteliği taşıyan yanıtlar dört başlık altında toplanarak şu veriler elde edilmiştir. Görüşmecilerin 3’ü (%10,0) “kültürel değişimler” yaşadığını, 17’si (%56,7) “ekonomik değişimler” yaşadığını, 5’i (%16,7) “psikolojik değişimler” yaşadığını, 5’i (%16,7) ise “sosyal değişimler” yaşadığını ifade etmiştir. Bu hususla ilgili olarak görüşmecilerin bazı ifadeleri şu şekildedir:

G24: “Suriye’de maddi durumumuz çok iyiydi. Müstakil evimiz vardı. Kirada mülklerimiz vardır. Kocam tüccardı. Burada iki aile 11 kişi birlikte yaşıyoruz. Kocam günlük hamallık, inşaat işçiliği gibi işlere gidiyor. Maddi olarak çok büyük farklar var” (Görüşmeci24, Görüşme Tarihi: Eylül 2018).

G21: “Suriye’de çalışmak zorunda değildik, maddi durumumuz iyiydi. Burada çalışmak zorunda hissediyorum. Ama hem kadını hem Suriyeliyim diye iş bulamıyorum. Suriye’de sosyal hayatımız aktifti, çocuklarıma zaman ayırabiliyordum, alışverişe çıkıyorduk sık sık. Hem sosyal hem maddi manada çok değişiklikler oldu hayatımızda” (Görüşmeci21: Görüşme Tarihi: Eylül 2018).

Tablo 22: Katılımcıların “karşılaştığınız en büyük zorluklar nelerdir?” sorusuna verdikleri yanıtlar

<i>Yanıtlar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Dil sorunu	3	10,0
Ekonomik zorluklar	10	33,40
Kültürel farklılıklar	5	16,7
İş bulma sorunu	3	10,0
Çevrenin olumsuz bakışı	7	23,3
Barınma sorunu	1	3,3
Sağlık sorunu	1	3,3
Toplam	30	100,0

Tablo 23'ten anlaşılacağı üzere Suriyeli görüşmecilerin “burada karşılaştığınız en büyük zorluklar sırasıyla; dil sorunu, ekonomik zorluklar, kültürel farklılıklar, iş bulma sorunu, çevrenin Suriyelilere karşı olumsuz bakış açısı, barınma sorunu ve sağlık sorunu olarak belirlenmiştir. Bu hususla ilgili bazı katılımcıların görüşleri ise şöyledir:

Barınma konusunda da çok büyük sıkıntı çektiklerini gecekonduda yaşayan G1 şu sözlerle ifade ediyor:

G1: “Kimse bize ev vermek istemiyor. 8 çocuğum var eşimle birlikte 10 kişiyiz. ‘Tek aile ev tutuyorsunuz sonra yanınıza başkalarını alıyorsunuz’ diyorlar. Bu gecekonduyu çok zor bulduk” (Görüşmeci1, Görüşme Tarihi: Ekim 2018).

4 çocuğuyla akrabasının evine yerleşen G10 yaşadıklarını şu şekilde aktarıyor:

G10: “Kocam ve 2 çocuğumla geldik Türkiye’ ye, 2 çocuğumu Türkiye’ de doğurdum. 2 çocuğum Türkçe öğrendi okula gidiyor. Kocam kâğıt topluyor, hurdacılık yapıyor geçinmeye çalışıyorduk. Beni çok dövüyordu, kaçtım. Şimdi akrabalarımın yanındayım. Onlar iki aile beraber yaşıyorlardı. Ben de geldim. Çok kalamam burada ama ne yapacağımı bilmiyorum. Türkiye’ de kendimi güvende hissediyorum. Komşularla görüşmüyorum, bazen pazarda bizimle dalga geçiyorlar. Türkçe bildiğim için hastanede sorun yaşamıyorum. Savaşın bitmesini, ülkeme, eski hayatıma dönmeyi çok istiyorum” (Görüşmeci10, Görüşme Tarihi: Eylül 2018).

G9: “3 çocuğum ve kocam ile bu tek odalı dükkânda kalıyoruz. Tuvalet dışarıda, mutfak yok. Buraya bile 400 TL kira veriyoruz. Yine de sokakta kalmıyoruz, şükrediyoruz. Kocam iş

bulamıyor. Devlet yardımı olmasa kiramızı veremeyiz” (Görüşmeci9: Görüşme Tarihi: Ekim 2018).

G14; pis ve beden gücüne dayalı işlerde çalıştıkları, uzun çalışma saatleri ve düzensiz, düşük ücretlerle, güvencesiz çalıştıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

“7 çocuğum karım ve ben 9 kişiyiz. 9 kişi benim çalışmamla geçinmek zorundayız. Dükkânda kalıyoruz, 550 TL kira. Hamallık, hurdacılık, günlük inşaat işçiliği gibi işler yaparak günlük kazanıyorum. Düzenli gelirim olsun, iyi bir işim olsun ben de isterim”. (Görüşmeci14, Görüşme Tarihi: Eylül 2019).

Tablo 23: Katılımcıların “devlet desteği alıyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar

<i>Yanıtlar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Evet	30	100,0
Toplam	30	100,0

Tablo 13'ten anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli görüşmecilerin “devlet desteği alıyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde 30'unun (%100,0) “evet” yanıtını verdiği görülmektedir. Görüşmecilerimizin tamamı kamu kurum ve kuruluşlarının maddi desteklerinden faydalanan oldukları tespit edilmiştir. Bu duruma yönelik bazı katılımcıların görüşleri şöyledir:

G10: *“4 yıl önce kocamı savaşta kaybettim. Kocamın annesi ve iki çocuğumla yasal olarak giriş yaptık Türkiye'ye. İstanbul'a kardeşlerimin yanına geldim. Onlar iki aile beraber yaşıyorlardı. Bizde gelince 15 kişi olduk. Dükkânda kalıyoruz. 750 TL kira” (Görüşmeci10, Görüşme Tarihi: Eylül 2018).*

G17: *“Kocam savaşta öldü. Erkek kardeşimin yanına geldim 2 çocuğumla. O da evli 3 çocuğu var. Tek başına çalışıyor bize bakıyor. Benim Kızılay kartım var, bir de belediye erzak veriyor. Burada yaşarken zorlanıyorum, maddi sıkıntı çekiyoruz” (Görüşmeci17, Görüşme Tarihi: Eylül 2018).*

Tablo 24: Katılımcılara “ülkenizdeki sorunlar çözüldükten sonra Suriye’ ye dönmeyi düşünür müsünüz?” sorusuna verdikleri yanıtlar

<i>Yanıtlar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Kesinlikle evet	30	100,0
Toplam	30	100,0

Tablo 24’ten anlaşılacağı üzere Suriyeli görüşmecilerin tamamı ülkelerindeki sorunlar çözüldükten sonra Suriye’ye geri dönmek istedikleri tespit edilmiştir.

G10: “*Tabi ki dönmek istiyorum. Orada bolluk, refah içinde yaşıyorduk. Bu zor zamanla geçsin hemen dönmek isterim Suriye’ye*” (Görüşmeci10: Görüşme Tarihi Eylül 2018).

G5: “*Ülkeme dönmeyi çok istiyorum, eski işimi, hayatımı, evimi, doğup büyüdüğüm mahallemi çok özledim. Eski günlere dönmek zor olsa da ülkeme dönmeyi çok isterim*” (Görüşmeci5: Görüşme Tarihi Eylül 2018).

G4: “*Suriye’de iyi bir işim, evim, arabam vardı. Saygın bir tüccardım ben. Tabi ki ülkeme dönmeyi çok isterim*” (Görüşmeci4: Görüşme Tarihi Eylül 2018).

Kadın görüşmeciler arasından hiçbirinin çalışma hayatlarının olmadığını, erkek görüşmecilerin ise düşük profilli işlerde çalıştıklarını görmekteyiz. Yalnızca iki üniversite mezunu erkek görüşmeci taksicilik, diğer görüşmeciler ise işçilik, hurdacılık, serbest meslek gibi gündelik ihtiyaçlarını giderebilecek işlerde çalışmaktadırlar. Eşlerini savaşta kaybetmiş olan 11 kadın İstanbul’ da akrabalarının yanında kalmaktadırlar. Yani bir hanede 2,3 aile birlikte yaşıyor durumdadır. Ekonomik, sosyal ve mekânsal dışlanma türleri gibi birçok dışlanma sürecinden geçen mülteciler alt gelir seviyesinde, sosyal güvenceden yoksun, çoğunlukla günü birlik işlerde çalışarak hayatlarını idame ettirmeye çalıştıkları görülmüştür. Suriyeli mülteciler kentin bazı mahallelerinde daha yoğun olarak yaşamaktadırlar. Bunun kendi aralarındaki dayanışmayı sağlayan bir işlevi olsa da yerli halk ile bütünleşmeleri açısından negatif bir duruma sebebiyet verebilmektedir. Görüşmeciler genelde kaldıkları meskenlerden ve maddi yoksulluktan sıkıntı çektiklerini dile getirmişlerdir.

5- TARTIŞMA

Bu bölümde göç etmek durumunda kalan geçici koruma altında olan Suriyelilerin yaşadıkları sosyal dışlanma durumlarının ince nitel çalışmada İstanbul ili Ümraniye ilçesinde yaşayan Suriyeli mültecilerin araştırma sorularına ilişkin görüşlerinden ortaya çıkan bulgular, literatürdeki diğer araştırmalarla karşılaştırılmıştır. Göç ile ilgili literatürde farklı yaklaşımlarla ele alınan pek çok çalışmanın var olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan göçmenlerin medeni durumlarına bakıldığında evli olan bireylerin sayısının fazla olduğu (%66,7) tespit edilmiştir. Küçükşen (2017) tarafından yapılan araştırmada benzer sonuçların bulunduğu görülmektedir.

2011 yılında başlayan kriz sonrası Türkiye'ye yaşanan göçün her geçen yıl arttığı Göç İdaresi Müdürlüğü'nün araştırmalarında görülmektedir (İçişleri Bakanlığı, 2019). Araştırmada üzerinde durmuş olduğumuz göçmenlerin İstanbul'da bulunma müddetleri ile ilgili konuda en eski tarih 6 yıldır. İlgili araştırma mültecilerin göç zamanının kriz sonrası döneme denk geldiğinin göstergesidir.

Fichter'in (1994:155-156) yapmış olduğu araştırmada, göçün kentsel mekânlara yöneldiği sonucu çıkmıştır. Araştırmada üzerinde durulan kentsel mekânlarda yaşam arzusunun nedeni ortalamanın üstünde bir değerde "iş imkânı" olarak tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan Suriyeli mültecilerin iş durumuna bakıldığında (%76,7) sinin işsiz olduğu, çalışanların ise kayıt dışı, düzensiz, uzun çalışma saatleri ile düşük profilli işlerde çalıştıkları, (%100) ünün devlet desteği aldığı, tamamının evlerinin sağlıksız koşullar taşıdığı fakat evleri yüksek fiyatlara kiraladıkları gerçekleştirilen katılımcı gözlem ve görüşmeler neticesinde tespit edilmiştir. Bu durumu destekleyen nitelikteki çalışmayı ise; Ersoy (1985:8-9) yapmış olduğu araştırmada göçün işsizlik artışına, kamusal harcamaların artmasına, vergi artışına, kayıt dışılığın artmasına, çalışanların ücretlerinde düşüşe, gayrimenkul fiyatlarındaki artışa ve haksız rekabetin ortaya çıkmasına neden olacağını ortaya koymuştur.

Deniz ve ark. (2016) gerçekleştirdikleri saha araştırmasında; Gaziantep'te gerçekleştirilen görüşmeler, ucuz işgücü olgusunu net bir biçimde ortaya koyarak, işçi olarak çalışan Suriyelilerin yerleşik işçilerden daha düşük ücretlere çalıştıkları tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan Suriyeli mültecilerin iş durumlarına dair değindiğimiz

hususlara bakıldığında çalışan kesimin hurdacılık, temizlik işçiliği, kâğıt toplayıcılığı, inşaat işçiliği gibi günlük ve düzensiz olarak çalıştıkları tespit edilmiş olup Deniz ve ark. (2016) nin gerçekleştirdikleri araştırmanın çalışmayı destekler nitelikte olduğu görülmüştür.

Üzerinde asıl durulan sosyal dışlanma unsurları ile ilgili sorulara gelen cevaplar incelendiğinde, kişilerin sosyal dışlanma unsurlarına maruz kaldıkları görülmüştür. Erdoğan'ın (2015: 22-23) çalışmasına göre her ne kadar Suriyeli mülteciler Türkiye'ye ilk geldikleri dönemde Türk halkı tarafından misafirperverlik ve yardımseverlikle karşılanmış olsalar da aradan geçen uzun süre ve mültecilerin sayılarındaki artış, yerel halkın aldığı sağlık gibi hizmetlerin aksamasına, iş kayıplarına, kira artışlarına, güvenlik kaygılarına yol açmış, bu durumda toplumdaki gerilimlerin artmasına ve sosyal dışlanma olgusunun belirginleşmesine sebep olmuştur. Buna göre görüşmelerde sorulan 'hangi nedenlerden dolayı dışlanmış hissediyorsunuz?' sorusuna verilen cevapların Erdoğan'ın (2015: 22-23) çalışmasında ortaya çıkan verilerin destekler niteliğinde olduğu görülmüştür.

Araştırmada elde edilen bulgura göre Suriyeli mülteciler sosyal dışlanmanın maddi yoksunluk boyutunda dışlayıcı ve ötekileştirici tutumlara maruz kalmaktadırlar. Türkiye' de Suriyeli mültecilere karşı her türlü dışlayıcı vurgu, tutum ve davranıştan uzak durulması gerekmektedir. Mültecilere yönelik gerek devletin gerek sivil toplum kuruluşlarının gerek uluslararası kurum ve kuruluşların yaptıkları hizmet ve yardımlardan çalışmamız içerisinde değinilmiştir. Fakat sosyal dışlanmanın önüne geçilebilmesi için kişinin yalnızca maddi ihtiyaçlarının karşılanıyor olması yeterli gelmemekte, o toplum içerisinde insan onuruna yakışır bir ilişkiler ağı dahilinde konumlanması da gerekmektedir.

Özellikle medya unsurlarının, toplum üzerinde etkili olacak her türlü negatif vurgudan uzak durması ve Suriyeli mültecilerin sosyo-ekonomik gelişimlerinin desteklenerek, toplumla uyum süreçlerinin kolaylaştırılarak, probleme bir de yerel halk tarafından değerlendirilerek uygun politikalar geliştirilmesi gerekmektedir.

6- SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye, 2011'lerde Suriye' de iç savaşın başlamasıyla beraber yaşanacağı muhtemel mülteci krizine karşı önlemlerini almış olsa da çatışmalar sürerken ne yönde ilerleyeceği ve hangi sonuçlara yol açacağı öngörülememekteydi. Gittikçe şiddetlenen ve nihayete ulaşamayan olaylar ve çatışmalar Türkiye'ye göç eden mülteci sayılarının artmasına, neticesinde Türkiye'de mültecilere ilişkin problemlerin çoğalmasına, öngörülen sayının çok üstünde mülteci akınına sebep olmuştur. Türkiye' ye göç eden mülteciler önceleri kamplara yerleştirilirken, daha sonra sürekli yaşanan gelen göç dalgalarıyla kampların kapasitelerinin yeterli olamamasından dolayı, kamp dışında kent merkezlerine yerleşerek hayatlarına devam etmelerine izin verilmiştir. Kent merkezlerine birden yapılan göç ve plansız yerleşmeler, Suriyeli mülteciler ile Türk toplumu arasındaki etkileşimin artmasına ve göçmenlere karşı negatifliklerin birikmesine yol açmıştır. Buna bağlı olarak önceleri bir dedikodu şeklinde, görülmeyen yalnızca dillendirilen endişe ve problemler görünür olmaya başlamış, sorunlar meydana gelerek, toplumdaki Suriyeli mültecilere karşı olan algı, olumsuz yönde şekillenmeye başlamıştır.

Suriyeli mülteci krizinin ilk başladığı zamanlarda siyasilerce yapılan açıklamalar Suriyelilerin Türkiye'ye misafir olarak kabul edileceği yönünde açıklamalardı. Suriye'de iç savaşın kısa süre içinde sonlanacağına dair olan hâkim görüşün aksine iç savaş beklenmedik bir şekilde uzun sürmüştür. Suriyeli mülteci sorununun başladığı ilk tarihlerde mültecilerin Türkiye'de "misafir" olarak bulunduğu bu sebeple Türk misafirperverliğinin gerektirdiği şekilde davranılması gerektiği algısı oluşturulmuştu. Ancak öngörülenin aksine Suriye'deki iç savaş uzun sürmüş, misafir olarak görülen Suriyeli mültecilerin "kalıcı mı olacakları" düşüncesi ve yaşanan belirsizlikler, Türkiye toplumunda endişelere sebebiyet verdiği gibi, Suriyeli mülteci algısının da yeniden şekillenmesine ve yorumlanmasına neden olmuştur.

Son yılların dünya ve Türkiye gündeminin başında gelen konularından biri, göçmenler ve mültecilerin, göç ettikleri ülkedeki toplumsal kabul ve uyum durumlarıdır. Çalışma sürecinde incelenen araştırmaların birçoğunda, göçmenlik süreçlerindeki sorunlara, Türk halkı gözünden bakılmış olduğu tespit edilmiştir. Bu noktadan hareketle, Suriyeli mültecilerin sosyal dışlanma süreçlerine maruz kalıp kalmadıklarını irdelemek, ilgi çekici bir konu olarak araştırmacıyı motive etmiştir. 30

Suriyeli mülteci ile yapılan mülakatlarda, toplumdan izole bir hayat sürdürdükleri bu nedenle Türk toplumu ile kaynaşamadıkları tespit edilmiştir.

Sosyal dışlanma, kişinin yaşamını idame ettirebilmesi için birincil ihtiyaçlarını karşılayamamasıyla başlayan, sosyal ve ekonomik etkinliğinin de zayıflayarak zamanla kişinin veya bir grubun toplumdan kopmasına sebebiyet veren, toplumsal barış açısından tehlikeli bir süreci ifade eder. Bu riskli süreç, yalnızca bireyle sınırlı kalmayarak tüm topluma yansımaktadır.

Küçükşen (2017)'e göre; insanın ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlardan yoksun kalması topluma entegre olup bütünleşmesini engellemektedir. Sosyal dışlanmaya maruz kalan bireylerin psikolojik ve biyolojik sağlıklarının bozularak, toplumla bütünleşememe sorunu yaşadıkları, suça eğilimlerinin artarak toplumda ahlaki çözümlere sebep olduğu bilinmektedir.

Türk toplumu, ilk başlarda misafir Suriyelileri yüksek oranda kabullenmiş olmakla birlikte, sürecin yedi-sekiz yılı geçen uzun bir dönemi geride bırakması, göçmenlerin kalıcı olacağı kaygıları, Suriyelilerin yaşadıkları ekonomik endişeler, sosyal, kültürel hassasiyetler ve güvenlik endişesi, gerilimli faktörleri toplumsal yapıya monte etmiştir. Maddi yoksunluk, toplumun çeperlerinde marjinal yaşantılar, sınıf altı ve çok yetersiz beslenme, barınma, giyim vb. olanaksızlıklar, sosyal dışlanmanın temel belirleyici faktörleri arasında yer almaktadır. Göç etmiş olmanın getirdiği travma, sürecin uzaması ve belirsizliği, maddi yoksunluk ve çaresizliklerle birleşince, Türk toplumu ve göçmen Suriyelilerin mevcut durumlarını daha hassas ve kırılğan hale getirmiştir.

Sonuç olarak, sayıları milyonları bulan geçici koruma altında olan Suriyelilerin toplumsal kabul ve uyum süreçlerinin olumlu düzeyde gelişmediği, beklenmedik düzeyde kitlesel göçlerle çıkmaza giren sürecin iyi yönetilmesinin olanaksızlaştığı, göçmenlerin dışlanma ve ötekileştirme unsurlarına maruz kaldıkları aşikârdır. Toplumsal kabul ve uyumun istenilen düzeyde gerçekleştirilmesi sosyal dışlanma süreçlerinin yaşanmamasını sağlayacak, her iki toplumun birbirleriyle uyumunu sağlayabilecek politikalar geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Devlet politikalarının; her iki toplumun ihtiyaç ve taleplerini içeren, her iki toplumun uyum sürecini kolaylaştıran politikalar olması, bu hususlar göz önüne alınıp hazırlayarak yürütülmesi gerekmektedir.

Bu araştırma kapsamında elde edilen bulgular doğrultusunda geliştirilen öneriler şöyledir:

- Araştırmaya katılan geçici koruma altında olan Suriyelilerin eğitim durumlarının düşük seviyede olması, yapabilecekleri meslekler açısından kendilerine kısıtlamalar getirmektedir. Suriyelilerin, donanım ve niteliklerinin geliştirilmesi açısından, iş gücü piyasalarının arzına uygun alanlara yönlendirilmeleri gerekmektedir. Ekonomik açıdan iyi bir seviyeye gelmelerini sağlamak açısından eğitim seviyelerini yükseltecek teşviklerde bulunulabilir veya meslek edindirme kursları gibi eğitimler verilmesi ile ilgili çalışmalar yapılabilir.
- Araştırmaya katılan geçici koruma altında olan Suriyelilerin beklentileri doğrultusunda, mültecilerin özellikle de çocuklarının sosyalizasyon süreçlerine katkı sağlayacağı düşünülerek, göçmenlere yönelik izlenen politikalar çerçevesinde nitelikli sosyal aktiviteler düzenlenmesi yararlı olabilir.
- Bireylerin göç sonrası uyum sürecinde yaşadıkları sorunlar ile başa çıkabilmeleri için, kapasitelerini artırıcı tedbirler alınmalıdır.
- Geleceği şekillendirecek olan Suriyeli çocukların tümünün eğitim sürecine katılımlarının sağlanması yüksek önem arz etmektedir.
- Toplum üzerinde fazlasıyla etkili olan ulusal ve yerel medya organlarının, Suriyeli mülteciler ile ilgili yaptıkları haberlerde haber dili, üslup ve tutumlarına azami dikkat etmeleri, toplumsal kabul ve uyum süreçlerinde pozitif yönde etkili olacaktır.
- Suriyelilere devletçe ve uluslararası kuruluşlarca sağlanan sosyal yardımlardan ziyade, sosyal hayata uyumlarının sağlanabilmesi ve kendi ayakları üzerinde, insan onuruna yakışır bir şekilde toplumda var olabilmeleri için ekonomik bağımsızlıklarını elde etmelerine yönelik destek daha doğru bir paradigma olacaktır. Geçici koruma altında olan Suriyelilere sunulan hizmetlerin bir imkân sağlama durumundan ve bir ayrıcalık tanıma durumundan evrilerek, bir insan hakkı biçiminde sunulması sosyal hizmet mesleğinin de felsefi zeminine uygun düşmektedir.
- Geçici koruma altında olan Suriyelilere karşı olan olumsuz algı ve tutumlar, toplumsal hayatta karşılaşılan diğer bazı sorunlarla birleşince Türk toplumunda krizler yaşanmasına sebep olmuştur. Bu durumun önüne geçilebilmesi için hükümetin Suriyeli mültecilere ayrıcalık tanıyan politikalar üretmesi yerine sağlık,

eğitim ve sosyal yardım gibi haklardan eğit faydalanma imkânı sunması daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

- Türkiye'ye göç eden Suriyeliler, Türkiye'nin kabul ettiği bir gerçek ise bu durumun yerel halk tarafından yansıyan tepki ve önyargıları azaltmak sebebiyle gerekli önlemler alınmalıdır. Bu sebeple, yerel halkın geçici koruma altında olan Suriyelilere yönelik olan tepkilerini önlemek için uygun bir mülteci politikası hayata geçirilmelidir. Bu konu ile ilgili sosyal entegrasyon adımları olarak ele alınmalı, eğitim, sağlık, sosyal hizmetler gibi alanları düzenleyecek işlevsel politikalar oluşturulmalıdır.

7-KAYNAKÇA

- ALTINDAĞ Ö (2011). *Sosyal Hizmet*. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını, Ocak- Haziran.
- ARTAN T, ARICI A (2017). *İstanbul'da Yaşayan Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilere Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamalarının Değerlendirilmesi*, Sosyal Çalışma Dergisi, 1(1).
- AYDEMİR S ve ŞAHİN M, C. (2018). *Zorunlu Kitlesele Göç Olgusuna Sosyolojik Bir Yaklaşım: Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar Örneği*. Dini Araştırmalar Dergisi, 21 (53), s.:126.
- BOZBEYOĞLU E (2015). *Mülteciler ve İnsan Hakları*, Moment Dergisi, 2 (1), 2015, s.:64-65.
- BAUMAN Z (2012). *Akışkan Aşk*, (Çev. Işık Ergüden), İstanbul: Versus Kitap.
- CASTLES S, MİLLER J M (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. İstanbul. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s.:6-145.
- CİĞERCİ N (2012). *Bursa- Kırcaali Hattı: 1989' da Gelen Bulgaristan Göçmenleri Örneği. Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar*. der. S. Gülfer İhlamur-Öner ve N. Aslı Şirin Öner, İletişim yay., ss.107-134.
- ÇALIK T (2015). *Sığınma Hakkının Korunması*, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 23 (1), s.:126-129.
- ÇİÇEKLİ B (2016). *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- DEDEOĞLU S, GÖKMEN Ç (2011). *Göç ve Sosyal Dışlanma*. Efil Yay.
- DEMİR Y C (2015). *Suriye' de İnsanlık Dramı ve Türkiye'nin İnsani Yardımları*. İstanbul Ticaret Üniversitesi, Komşu Çevre Ülkeler Uygulama Merkezi, "Ekonomik, sosyal ve Kültürel Boyutlarıyla Suriyeli Mülteciler Paneli",1. Oturum. <https://ww4.ticaret.edu.tr/komsuulkeler/wp-content/uploads/sites/65/2015/05/Suriyeli-M%C3%BClteciler-Paneli.pdf>, (Erişim Tarihi:22.12.2018).
- DENİZ A Ç, HÜLÜR, A B, EKİNCİ Y (2016). *Suriyeli Sığınmacıların Karşılaştığı Sosyal Dışlanma Mekanizmaları*.ss.17-40. (www.academia.edu, Ulaşım:03.01.2019).
- DİLEK A (2016). *Mülteci Olgusuna ve Suriyeli Mültecilere İlişkin Türkiye' de Basılan Arapça Eserler Üzerine Bir Değerlendirme*. Marmara İletişim Dergisi, sayı:25, ss.131.
- ERDOĞAN M M (2015). *Türkiye' deki Suriyeliler Toplumsal Kabul ve Uyum*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay. ss:7-118.
- ERDOĞAN M.M (2018). *Suriyeliler ile Uyum İçerisinde Yaşamın Çerçevesi-Suriyeliler Barometresi*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay.

- ERGÜVEN N, ÖZTURANLI B (2013) Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.
- ERSOY, M. (1985), Göç ve Kentsel Bütünleşme, Ankara.
- FICHTER J (1994). *Sosyoloji Nedir?* Attila Kitabevi, 2. Baskı, Çeviren: Nilgün Çelebi, Ankara.
- GEÇİCİ KORUMA YÖNETMELİĞİ, Yayımlandığı Resmî Gazetenin Tarihi: 22/10/2014 No: 29153, 30.10.2018 tarihinde http://www.goc.gov.tr/files/files/03052014_6883.pdf adresinden ulaşılmıştır.
- GIDDENS A (2008). Sosyoloji, İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- T.C. İÇ İŞLERİ BAKANLIĞI GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik, (Erişim Tarihi: 19.04.2019).
- İSKAN KANUNU, 19.09.2006 tarih ve 5543 Sayılı “İskan Kanunu” için bkz. RG.26.09.2006-26301, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5543.pdf>, (Erişim Tarihi:15.09.2018).
- KAHRAMAN F, NİZAM Ö K (2016). *Mültecilik Hallerini Mekân Üzerinden Okumak: Gaziantep Örneğinde Türkiyelilerin Gözünden Suriyeli Kent Mültecileri*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(44).
- KALAYCI S (2014). *Sığınmacıların Korunmasına Yönelik Türk Sivil Toplum Kuruluşları*, İHH İnsani Yardım Vakfı İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi.
- KARACA S (2015.) *Misafirlikten Entegrasyona Suriyeli Mülteciler Akını ve Türkiye*, “Araştırmacı, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu-Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2. Oturum. <https://ww4.ticaret.edu.tr/komsuulkeler/wp-content/uploads/sites/65/2015/05/Suriyeli-M%C3%BClteciler-Panelli.pdf>, (Erişim Tarihi:22.12.2018).
- KAYA İ, EREN E (2015). *Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Durumu*, Seta Yayınları 55,1. Baskı.
- KONDA BAROMETRESİ, (2016). *Suriyeli Sığınmacılara Bakış*, Konda Araştırma ve Danışmanlık. https://konda.com.tr/wpcontent/uploads/2017/11/1602_Barometre62_SURİYELİ_SIGINMACILAR.pdf, (Erişim Tarihi:29.12.2017).
- KOLDAŞ U, KÖPRÜLÜ N, (2011). Arap İntifadası mı?: Arap Dünyasındaki Toplumsal Hareketlerin İçsel, Bölgesel ve Uluslararası Dinamikleri,2011,s.34. <https://docplayer.biz.tr/12043164-Arap-intifadasi-mi-arap-dünyasindaki-toplumsal-hareketlerin-icsel-bolgesel-ve-uluslararası-dinamikleri.html> (Erişim Tarihi:21.01.2019).

- KUTLU Z (2015). *Bekleme Odasından Oturma Odasına: Suriyeli Mültecilere Yönelik Çalışmalar Yürüten Sivil Toplum Kuruluşlarına Dair Kısa Bir Değerlendirme*, Anadolu Kültür & Açık Toplum Vakfı.
- KÜÇÜKŞEN K (2017). *Suriyeli Sığınmacı Kadınlarda Sosyal Dışlanma Algısı Üzerine Nitel Bir Çalışma*. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi-Journal of the Human and Social Science Researches, 6(5), 2399-2413.
- KÜÇÜKVATAN M (2011). *Soğuk Savaşın Türk Dış Politikasına Etkileri ve 1957 Türkiye Suriye Bunalımı*, ÇTTAD, XI/23.
- MARSHALL G, (2007). *Sosyoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat yay. Ankara
- MÜLTECİLERİN HUKUKUNA İLİŞKİN SÖZLEŞME, 05/09/1961 tarih ve 10898 sayı ile Resmi Gazete'de yayımlanmış, http://www.goc.gov.tr/icerik3/multecilerin-hukuki-durumuna-iliskin-sozlesme_340_341_641, (Erişim Tarihi:10.09.2018).
- ORSAM (Orta Doğu Araştırmaları Merkezi) (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye' ye Etkileri*, http://tese.org.tr/wp-content/uploads/2015/11/Suriyeli_Siginmacilarin_Turkiyeye_Etkileri.pdf (Ulaşım:11.01.2019).
- ÖZDEMİR E (2017). *Suriyeli Mültecilerin Türkiye' deki Algıları*, Savunma Bilimleri Dergisi, 16 (1).
- ÖZPINAR E, ÇİLİNGİR Y, DÜŞÜNDERE A (2016). *Türkiye' deki Suriyeliler: İşsizlik ve Sosyal Uyum*, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı. www.tepav.org.tr , (Erişim Tarihi:11.10.2018).
- ÖZTÜRK S, ÇOLTU S (2018). *Suriyeli Mültecilerin Türkiye Ekonomisine Etkileri*, Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, 7(13).
- ÖZKARSLI F (2014). *Suriye 'den Türkiye 'ye göç ve Suriyelilerin enformel istihdamı*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mardin)
- PAZARCI H (2009). *Uluslararası Hukuk*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- SAPANCALI F (2005). *Avrupa Birliği 'nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri*, Çalışma ve Toplum Dergisi, ss.53.
- ŞEKER D, UÇAN G (2016) *Göç Sürecinde Kadın*, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(1).
- ŞENTÜRK M (2015). *Dışarıda ve Dışında Olmak: Yoksul Gençlerin Mekanla İlişkileri*, Sosyoloji Dergisi, <http://dergipark.gov.tr/download/issue-file/3690> (Erişim Tarihi: 10.04.2019).
- TAŞÇI F (2009). *Bir Sosyal Politika Sorunu Olarak Göç*, Kamu-İş, 10 (4).

- TEKİN H H (2006). *Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme*. Sosyoloji dergisi, 3 (13).
- TOPAL A H (2015). *Geçici Koruma Yönetmeliği ve Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü*, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2(1).
- TOPATEŞ H (2009). *Araçsallaştırılmış Bir Kavram Olarak Sosyal Dışlanma*, Çalışma ve Toplum Dergisi.
- TUĞSUZ N, YILMAZ A (2015). *Siyasi Partilerin Mülteci Politikaları*. Seta Perspektif yay. Sayı:106.
- TUNÇ A Ş (2015). *Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme*. TESAM Akademi Dergisi, 2(2).
- TURĞUT M (2015). *Avrupa’da Geçici Koruma Rejimi Örnekleri*, Araştırma ve Politika Serisi, Ankara.
- TÜRK VATANDAŞLIĞI KANUNU, Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih:12/6/2009 Sayı:27256, 09.09.2018 tarihinde <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5901.pdf> adresinden ulaşılmıştır.
- TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ MERKEZ KONSEYİ, (2016). *Savaş, Göç ve Sağlık*. Türk Tabipleri Birliği Yay., s.:12-33. www.ttb.org.tr/kutuphane/siginmacilar_rpr.pdf, (Erişim Tarihi:05.01.2019).
- ULUSLARARASI GÖÇ HUKUKU. (2018). *Göç Terimler Sözlüğü*. 10.09.2018 tarihinde http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf adresinden alınmıştır.
- ÜNAL S (2014). *Türkiye’nin Beklenmedik Konukları:” Öteki” Bağlamında yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi*, ZfWT, <http://www.dieweltdertuerken.org/index.php/ZfWT/article/viewArticle/643>, Ulaşım: 15.01.2019. s.:69-67.
- YABANCILAR VE ULUSLARARASI KANUNU, (2013). Geçici koruma yönetmeliği. (md.61, md.62, md.63). 20. 06. 2018 tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf> adresinden alınmıştır.
- YALÇIN C (2014). *Göç Sosyolojisi*. Anı yay. Ankara.
- YILDIRIM A, ŞİMŞEK H, (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*,10. Baskı, Ankara. Seçkin yay. S:239.
- YOLCUOĞLU İ (2017). *Sosyal Hizmet/Sosyal Çalışma Bilim ve Mesleğine Giriş*, İstanbul: Nar Yayınevi.
- YOLCUOĞLU İ (2014). *Bireylerle Ailelerle, Gruplarla ve Toplumla Sosyal Hizmet*, İstanbul: Nar Yayınevi.

Türkiye 'de UNCHR Faaliyetleri, <https://www.unhcr.org/tr/turkiyede-unhcr> (Erişim Tarihi:15.04.2019).

Kızılay ve UNDP 'den Suriyeliler İçin İş Birliği, <https://kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/4420> (Erişim Tarihi: 14.04.2019).

EKLER

EK 1.

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Değerli katılımcı,

Bu çalışmada ‘‘Suriyeli Mültecilerin Sosyal Dışlanma Süreçleri: Ümraniye Örneği’’ araştırması amacıyla yürütülmektedir. Bu çalışma, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi çalışması kapsamında yürütülmekte olup verdiğiniz cevaplar hiçbir şekilde aleyhinize kullanılmayacak olup mahremiyete ihtimam gösterilecektir. Araştırmanın amacı doğrultusunda tamamlanabilmesi için tüm soruları cevaplamanız önem arz etmektedir. Görüşme formu ile ilgili sorularınızı gamzetari91@gmail.com mail adresinden araştırmayı yürüten Gamze DUYKUN’ a ulaşarak sorabilirsiniz

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Gamze DUYKUN

Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans
Öğrencisi

A. DEMOGRAFİK BİLGİLER

1. Cinsiyet?

() Erkek () Kadın

2. Yaşınız?

(.....)

3. Medeni Durumunuz?

() Evli

() Bekar

4. Eğitim Düzeyiniz nedir?

() Okur-Yazar Değil () İlköğretim () Ortaöğretim () Ön Lisans

() Lisans

() Okur Yazar

B. GELİR GETİRİCİ FAALİYETLERE YÖNELİK BİLGİLER

5. Mesleğiniz?

(.....)

6. Çalışma durumunuz?
() Çalışıyor () İşsiz
7. Devlet desteğinden faydalanıyor musunuz?
() Evet () Hayır
8. Hanede kaç kişi yaşıyorsunuz?
(.....)
9. Aylık geliriniz nedir?
() 0 – 2020
() 2021 – 3000
() 3001 – 3500
() 3501 ve üzeri

C. SOSYAL DIŞLANMA UNSURLARINA YÖNELİK BİLGİLER

10. Kaç çocuğunuz var?
(.....)
11. İstanbul'a yerleşeli kaç yıl oldu?
(.....)
12. Neden İstanbul' da yaşamayı tercih ettiniz?
13. Yaşadığınız çevrede insanların size yaklaşımını nasıl buluyorsunuz?
14. Yaşadığınız çevrede kendinizi evinizdeymiş gibi hissediyor musunuz?
() Evet () Hayır () Kısmen
15. Yaşadığınız yerde sosyal ve kültürel değerlerinizi yaşatabiliyor musunuz?
() Evet () Hayır () Kısmen
16. Yerel halk ile ortak sosyal alanları (okul, hastane, toplu taşıma, parklar, alışveriş merkezleri, pazar yerleri gibi) paylaşmada sorun yaşıyor musunuz?
17. Yaşadığınız çevrede size karşı ön yargılı tutumlarla karşılaşılıyor musunuz?
18. Yaşadığınız çevrede herhangi bir dışlanma unsuruna maruz kaldığınızı düşünüyor musunuz?
19. Yaşadığınız çevrede size karşı herhangi bir ırkçı tavırla karşılaşılıyor musunuz?
20. Kendinizi hangi nedenlerden dolayı dışlanmış hissediyorsunuz?
21. Gündelik hayatınızda karşılaştığınız en büyük zorluklar nelerdir?

22. İstanbul'da bu zor şartlar altında yaşamaktansa neden kamplarda yaşamayı tercih etmiyorsunuz?
23. Eski yaşantınız ile bugünü karşılaştığımızda siz neler değişti?
24. Suriye'ye dönmeyi düşünüyor musunuz?

EK:2 ETİK KURUL ONAY YAZISI

 www.uskudarsuni.edu.tr
Altunizade Mahallesi Haluk Türksoy Sokak No:14 34662 Üsküdar/İS
T: 0216 400 22 22 F: 0216 474 12 56 bilgi@uskudarsuni.edu.tr

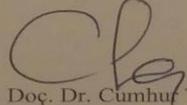
**T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI**

SAYI: B.08.6.YÖK.2.ÜS.0.05.0.06 /2018/ 697 **25/06/2018**

**Doç.Dr.İsmet Galip YOLCUOĞLU
(Gamze DUYKUN)**

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 23/06/2018 tarihinde yapılan 07 No.lu toplantısında “Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Mültecilerin Sosyal Dışlanma Süreçler; ‘Ümraniye Örneği’”adlı araştırma projenizin etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç. Dr. Cumhuri TAŞ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurulu Başkanı

EK 3. ÖZ GEÇMİŞ

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Gamze DUYKUN

Doğum Yeri ve Tarihi: 26/06/1991 - ŞİŞLİ

Yabancı Dili: İngilizce

İletişim (Telefon/e-posta) : 0537 774 72 11 / gamzetari91@gmail.com

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl):

- **Lise: Sarıgazi Mehmetçik Lisesi 2005-2009**
- **Lisans: Sakarya Üniversitesi Sosyoloji / 2010-2014**
- **Yüksek Lisans: Üsküdar Üniversitesi / 2017-2019**

**Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl: Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
Ümraniye Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü / Sosyolog / 2015- devam ediyor.**

Yayımları (SCI ve diğer) : Yok

Diğer konular : Yok